

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра слов'янської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.033 Слов'янські мови і літератури
(переклад включно), перша – польська

на тему: Особливості поетики польської дитячої літератури початку
XXI століття

Шифр КРФППм.21066.01.10.00

студентки II курсу групи ФППм-21-1

_____ Марії МИКУЛИЧ
Підпис, дата

Керівник

_____ Інна ГОРЯЧОК
Підпис, дата

До захисту допускаю:

Завкафедри слов'янської філології

_____ Неля ПОДЛЕВСЬКА
.Підпис, дата

Хмельницький, 2022

ЗАВДАННЯ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	гуманітарно–педагогічний
Кафедра	слов'янської філології
Освітній рівень	магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська
Освітня програма	освітньо-професійна

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри слов'янської філології

_____ (Неля ПОДЛЕВСЬКА)

19 жовтня 2021 року

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу

1. Тема роботи: Особливості поетики польської дитячої літератури початку ХХІ століття

затверджена на засіданні кафедри слов'янської філології 11 червня 2021 року, протокол № 11.

2. Термін подачі студентом завершеної роботи – грудень 2022 р.

3. Вихідні дані роботи

Детальний аналіз особливості поетики польської дитячої літератури початку ХХІ століття на матеріалі творчості Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек, вагомість і значущість проблеми використання польської дитячої літератури для розвитку особистості дитини й недостатня її розробленість в науковому аспекті зумовили **актуальність теми** кваліфікаційного дослідження

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік підлеглих розробці питань) - охарактеризувати дитячу літературу як складник усієї літератури;

- науково обґрунтувати дефініцію поняття «дитяча література»;

- визначити основні її функції та виховний потенціал;

- проаналізувати сучасну польську літературу;

- виокремити особливості поетики польської дитячої літератури початку

ХХІ століття на матеріалі творчості Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек;

- виявити проблематику і характери творів Аніти Гловінської, Дороти

Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек;

- з'ясувати систему творчих засобів сучасних польських письменниць.

5. Графічного матеріалу немає.

6. Консультанти по роботі із вказівкою розділів, які їх стосуються			
Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання отримав
	HEMAC		

7. Дата видачі завдання –

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН			
№ п. п	Найменування етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обрання теми кваліфікаційної роботи	Вересень 2021 року	
2.	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень– жовтень 2021 року	
3.	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень– листопад 2021 року	
4.	Написання першого розділу дипломної роботи	Грудень 2021 – березень 2022 року	
5.	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації у збірнику наукових праць та участі у конференціях	Березень – грудень 2022 року	
6.	Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	Квітень – червень 2022 року	
7.	Написання третього розділу кваліфікаційної роботи	Вересень – листопад 2022 року	
8.	Написання «чорнового варіанту» кваліфікаційної роботи	До грудня 2022 року	
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	Грудень 2022 року	
10.	Остаточне завершення кваліфікаційної роботи	Грудень 2022 року	
11.	Подача кваліфікаційної роботи на кафедру	Грудень 2022 року	

Магістрант

Керівник роботи

_____ Марія МИКУЛИЧ

_____ Інна ГОРЯЧОК

АНОТАЦІЯ

Тема роботи: «**Особливості поетики польської дитячої літератури початку ХХІ століття**»

Автор – Марія МИКУЛИЧ

Науковий керівник – Інна ГОРЯЧОК

Обсяг кваліфікаційної роботи – 82 сторінок, із них 79 сторінок основного тексту.

Робота містить 86 джерел посилання.

Ключові слова: *дитяча література, література для дітей, польська дитяча література, функції дитячої літератури, тематика, проблематика, характери, система творчих засобів.*

Література для дітей починає активно розглядатися в літературознавчому дискурсі ХХ–ХХІ століття. Науковці акцентують увагу, передусім, на теоретичних проблемах дитячої літератури, критеріях її виділення, генезисі та особливостях функціонування.

Найхарактернішими ознаками дитячої літератури є: багатство, точність та емоційність мови, динамічність розвитку сюжету, ліризм розповіді, наявність у творі предметного, конкретно-життєвого художнього образу.

Основним джерелом літератури для дітей є реальна дійсність, життя, праця, культура народу на різних етапах розвитку суспільства.

Найголовніша риса літератури для дітей – органічне злиття мистецтва з педагогікою, а специфіка зумовлюється віковими особливостями реципієнта, адресується певним віковим групам дітей, виявляється в доброті спеціальних дитячих тем, в особливостях композиції, мови творів.

ХХІ століття є знаковим у сучасній польській дитячій літературі, ряди дитячих письменників поповнили А. Гловінська, Д. Сувальська, Н. Кухарська, Ю. Беднарек творчі здобутки яких ми проаналізували в нашій роботі.

Найважливішими елементами дитячої літератури є гра та фантастика, яка йде від психології читачів, від дитячої психіки взагалі і особливостей сприймання дітьми художнього слова. Автори порушують теми та проблеми, що відображають сучасну дійсність. Головними героями досить часто виступають саме однолітки читача, які переживають ті ж труднощі, зустрічаються з повсякденними проблемами та звичайними представниками суспільства. Вік їх може варіюватися залежно від психофізіологічного розвитку читацької аудиторії. Слід виокремити, що найбільш поширеними персонажами сучасних творів виявилися реальні персонажі у казковому світі, казкові персонажі у реальному світі та реальні персонажі у сучасних соціокультурних умовах. Щодо характерів, які зображені в книгах для дітей, то варто сказати, що письменники зображували переважно героїв, яким притаманні хороші риси характеру, але в деяких моментах проявлялися й погані.

Автор

підпис автора і дата подання роботи до захисту

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1. Дитяча література як невід’ємний складник всієї літератури.....	10
1.1 Дефініція поняття «дитяча література»	10
1.2 Специфіка та основні функції дитячої літератури	17
2. Польська сучасна дитяча література перших десятиліть XXI століття: теоретичні основи	27
2.1 Аналіз польської сучасної дитячої літератури перших десятиліть XXI століття	27
2.2 Характеристика творчості відомих дитячих польських письменників початку XXI століття.....	34
3. Своєрідність поетики польської дитячої літератури початку XXI століття.....	43
3.1 Проблематика і характери у книгах дитячої літератури початку нового століття.....	50
3.2 Система творчих засобів сучасних польських письменниць.....	65
Висновки.....	69
Перелік джерел посилання.....	75

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації національної системи освіти в Україні підвищуються вимоги до духовного зростання дітей і молоді: формування в них національної свідомості, планетарного світогляду, моральної самостійності та стійкості, соціальної активності. У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті визначено пріоритетні напрями створення системи навчання й виховання, яка б забезпечувала всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури.

Успішне досягнення означених пріоритетів у формуванні особистісних якостей підрастаючого покоління вимагає творчого вдосконалення існуючих форм, методів, способів і засобів виховного впливу на дитину, починаючи з раннього віку, бо, за висловом Я. Корчака, «реформи в житті дорослих слід починати в душах дітей».

У цьому зв'язку незаперечно значення має доцільне використання художніх творів для дітей як суттєвого засобу розвитку особистості дитини: її інтелекту, загальнолюдських цінностей, збагачення її знань та уявлень про світ і людину, виховання духовно-естетичних потреб, засвоєння гуманістичних основ міжособистісного спілкування тощо.

Аналіз наукових досліджень, з огляду на вищезначену проблему, дозволив з'ясувати, що різні аспекти використання дитячої літератури як засобу формування особистості дитини розглядалися за певними напрямами, зокрема педагогічна система формування ціннісних орієнтацій підлітків засобами художньої літератури в навчальний час, а саме оптимальне поєднання загальнолюдських, національних, громадянських та особистісних якостей (А. Богущ). Також слід назвати наукові доробки, які

пов'язані із впливом дитячої літератури на розвиток особистості, але мають літературознавчий характер (І. Голубєва, О. Кравецька та інші).

Отже, вивчення наукових праць з теми дослідження переконує, що науковці приділяли значну увагу різноаспектним питанням дитячої літератури. Проте малодослідженими є ще теорія і практика використання польської дитячої літератури як засобу формування особистості, визначення виховного потенціалу літератури для дітей, здатної розвивати світогляд, їхню уяву, фантазію, творчість.

Таким чином, вагомість і значущість розв'язання проблеми використання польської дитячої літератури для розвитку особистості дитини й недостатня її розробленість в науковому аспекті зумовили **актуальність** теми кваліфікаційного дослідження.

Мета роботи – проаналізувати і науково обґрунтувати особливості поезики польської дитячої літератури початку ХХІ століття на матеріалі творчості Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек.

Досягнення мети передбачило розв'язання таких **завдань**:

- охарактеризувати дитячу літературу як складник усієї літератури;
- науково обґрунтувати дефініцію поняття «дитяча література»;
- визначити основні її функції та виховний потенціал;
- проаналізувати сучасну польську літературу;
- виокремити особливості поезики польської дитячої літератури початку ХХІ століття на матеріалі творчості Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек;
- виявити проблематику і характери творів Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек;
- з'ясувати систему творчих засобів сучасних польських письменниць.

Об'єктом дослідження є сучасна польська дитяча література для молодших школярів.

Предмет – тематика, проблематика, характери, система творчих засобів польської дитячої літератури на матеріалі творчості Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань пропонованого дослідження характеристика матеріалу здійснюється на основі описового методу, бо саме шляхом цілісного опису поезики художніх творів можна виявити певні її особливості. Під час написання кваліфікаційної роботи також були використані інші методи дослідження: біографічний метод – вивчення життєвого шляху Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек на підставі виявлення зв'язку з творчістю інших сучасних польських письменників, психологічний метод для осмислення характерів персонажів, порівняння – для зіставлення творів письменниць і можливості знайти спільне й відмінне, узагальнення – для здійснення висновків дослідження.

Новизна дослідження одержаних результатів полягає в тому, що в дослідженні зроблено спробу здійснити аналіз поезики творчості сучасних польських письменниць Аніти Гловінської, Дороти Сувальської, Ніколи Кухарської, Юстини Беднарек, яка не була предметом спеціального дослідження. Тому вона цінна у зосередженні уваги на проблематиці та характерах творів, системі різноманітних засобів, а також має важливе виховне значення.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що її результати доповнюють інформацію про сучасну польську літературу, зокрема означено особливості поезики сучасних авторів, зацентровано увагу на пізнавально-виховному потенціалі творів.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання її результатів під час викладання курсу сучасної польської літератури у вищій школі, у підготовці спецкурсів і спецсеминарів із дитячої літератури, написанні курсових і дипломних робіт.

Апробацію дослідження здійснено в двох університетських збірниках гуманітарно-педагогічного факультету, а саме у збірнику «Поділля. Філологічні студії» та у збірнику «Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика». Учуть у Всеукраїнському науково-методичному семінарі «Полоністика на Поділлі» (м. Хмельницький, 12 жовтня 2022 р.).

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, підрозділів, висновку та переліку джерел посилання. Загальна кількість сторінок – 82. Загальна кількість використаних джерел – 86.

1. ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК УСІЄЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Дефініція поняття «дитяча література»

Для формування особистісних якостей підростаючого покоління незаперечне значення має доцільне використання художніх творів для дітей як суттєвого засобу розвитку особистості дитини: її інтелекту, загальнолюдських цінностей, збагачення її знань та уявлень про світ і людину, виховання духовно-естетичних потреб, засвоєння гуманістичних основ міжособистісного спілкування. Дитяча книжка українського чи зарубіжного автора не тільки розширює кругозір дитини, ознайомлює її з новими і цікавими подіями, явищами, а й допомагає сформувати знання, уміння й навички літературознавчого, естетичного, етичного характеру, здатність засвоювати художні цінності, готує до самостійної зустрічі з мистецтвом слова, до самоосвіти і самовиховання [17, с. 34].

Дитяча література – це органічний складник загальної літератури зі всіма притаманними їй властивостями, при цьому орієнтованою на інтереси читача-дитини. Важливо, що ця література має художню специфіку, яка підпорядкована дитячій психології.

Дитяча та юнацька література починає активно розглядатися в літературознавчому дискурсі ХХ–ХХІ століття. Науковці акцентують увагу, передусім, на теоретичних проблемах дитячої літератури, критеріях її виділення, генезисі та особливостях функціонування.

Сьогодні дитяча література невід'ємна складова літературного процесу у всіх його проявах. До її дослідження долучилися талановиті літературознавці: Д. Білецький, Н. Богданець-Білокаленко, І. Бойцун, В. Вовк, Н. Гоголь, У. Гнідець, Н. Дев'ятко, Т. Качак, В. Кизилова, Ю. Ковалів, І. Круть, Л. Лебедівна, К.-Л. Оберстейн, Л. Овдійчук, Е. Огар, О. Папуша, О. Перетята, Б. Салюк, Л. Сердюк, Ю. Ступак, О. Цалапова,

М. Хороб, Б. Шалагінов, К. Шулькова та багато інших. Сьогодні все більше зростає увага науковців до творчих здобутків видатних митців-письменників. Це один із науково-дослідних підходів, який допомагає висвітлити велику кількість неоднозначностей у польському літературознавстві та мовознавстві. Дослідженням сучасної польської дитячої літератури займалися такі науковці: А. Baluch, яка проаналізувала архетипи дитячої літератури, М. Cackowska, J. Cieślowski, G. Leszczyński, K. Zabawa та інші.

За думкою деяких вчених термін «дитяча література» – це не те саме, що «література для дітей». Із точки зору літературної критики окрема література для дітей існує на українському і також польському ґрунті вже понад двісті років. Лише у другій половині ХХ століття з'явилося сильне бажання вивчати літературну творчість, із погляду її статусу, літературних детермінантів чи дидактичних вимог. Післявоєнний період приніс чимало теоретичних та літературних аналізів та лінгвістичних праць у цій галузі, у результаті яких були викладені конкретні формулювання щодо місця та ролі дитячої літератури в загальній літературі.

Дитяча література – складне явище, оскільки вона повинна відповідати усім вимогам, які висуваються до книги для дорослих, враховувати дитячий погляд на світ як допоміжну художню вимогу [2, с. 5].

Незважаючи на довготривалу історію існування дитячої літератури, у літературознавстві досі існує суперечність щодо вживання терміну «дитяча література» або «література для дітей». Англо-американські вчені не розмежовують два поняття, а використовують їх як синонімічні еквіваленти «children's literature» та «literature for children», французькі та польські – використовують лише термінологічне сполучення «література для дітей та юнацтва»: французькою «littérature d'enfance et de jeunesse», польською «literatura dla dzieci i młodzieży», але деякі польські письменники все ще дискутують щодо цієї теми, і вважають, що все-таки має існувати два

поняття «дитяча література», і «література для дітей», а німецькі – «дитяча та юнацька література», «kinder- und jugendliteratur» [37, с. 16].

Сьогодні терміни «дитяча література» та «література для дітей» є загальноживаними. Вони протрактовуються синонімічно. Однак альтернативне використання термінів із точки зору як мовного, так і літературного аналізу є незаконним та навіть оманливим, особливо зважаючи на історичний розвиток дитячої літератури.

Першим хто звернув на це увагу – Й. Чешліковський, який запровадив різницю між «дитячою поемою» та «поемою для дітей» [59, с. 37]. Перший термін – має своєрідне вираження, зумовлене дитячим поглядом, дитячою уявою, а отже, незалежністю від адресата. Із іншого боку, вірш для дітей був розрахований на найменших читачів і як такий він функціонує століттями під патронатом дидактики.

Тлумачення терміну «дитяча література» – досить суперечливе. Т. Качак у навчально-методичному посібнику з дитячої літератури «Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти» зазначає, що «термінологія – одна з основних теоретичних проблем дитячої літератури як науки, яку треба вирішувати», а «дитяча література» – термін, наділений суперечливими тлумаченнями. У сучасних словниках та довідниках літературознавчого характеру знаходимо два різні визначення цього поняття. Дослідниця вважає, що поняття «дитяча література» має два значення: вузьке (це література, створена самими дітьми) і широке (література, написана письменниками для дітей різного віку), як зазначається у літературній енциклопедії «Дитяча література»: «література, творена безпосередньо дітьми або для дітей» [16, с. 17]. Дитяча література є складовою частиною літератури та має іманентні особливості, а саме: відповідає рівневі знань, життєвому досвіду, психологічному розвитку дитини, орієнтується на певне тематичне коло, жанрові характеристики та поліграфічне оформлення.

У. Гнідець, аналізуючи поняття «література для дітей та юнацтва» у науковому доробку «Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики», акцентує на тому, що цю літературу ми «розглядаємо як самобутній, самодостатній літературний феномен, який є специфічним, очевидно, вже тому, що його комунікативний код заздалегідь імпліцитно та ідеологічно закладений у звороті «для» дітей та юнацтва» [10, с. 27]. У «Поняттях дитячої літератури та її художньої специфіки» автор вирізняє такі головні риси: «...це художня література, в основу якої закладений ігровий, пригодницький, пізнавальний та дидактичний принципи, коли реальне та фантастичне взаємопов'язані і взаємодіючі... Специфіка такої літератури полягає у хисті митця відобразити і навіть зробити видимою для реципієнта будь-якої вікової категорії саму природу дитини, а через неї вказати на помилки та недоліки дорослого світу» [11, с. 73]. Термін «література для дітей» є значно ширший, аніж «дитяча література», і ним позначають як літературу, створену спеціально для дітей, і також ту, яка була створена для дорослого читача, однак стала цікавою та зрозумілою певним віковим категоріям дітей.

Зокрема Ю. Ковалів у «Літературознавчій енциклопедії» розрізняє «дитячу літературу» і «літературу для дітей» і подає таке трактування: «Дитяча література – усна і писемна словесність, творена дітьми. До неї належать безпосередньо пов'язані з грою різні жанри фольклору... Поняття «дитяча література» охоплює також перші спроби пера юних початківців (поезія, проза тощо), опубліковані в періодиці для дітей» [19, с. 56]. Виходячи з цільового призначення творів дослідник виокремлює і поняття «література для дітей» – «художні, науково-популярні та публіцистичні твори, написані письменниками безпосередньо для молодшого читача різних вікових категорій, починаючи з дошкільнят» [24, с. 398].

У «Лексиконі загального та порівняльного літературознавства» Л. Сердюк подає інше визначення, вважаючи, що «дитяча література художні, наукові, науково-популярні твори, які написані для дітей. Найчастіше в це поняття входять також твори «дорослої» літератури, що назавжди увійшли в коло дитячого читання» [23, с. 83]. Хоча це тлумачення у «Літературознавчій енциклопедії» Ю. Ковалів пропонує для позначення поняття «література для дітей» [19, с. 366].

Проблему дефініції поняття «дитяча література» висвітлює у своєму науковому доробку «Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу» О. Папуша зазначає, що дитяча література – це «певна сукупність літературних творів, написаних або прилаштованих для дітей із цілком певною метою: звертатися до дитячої уяви, емоцій та почуттів, впливати на дитячі пізнавальні здібності, розвивати смаки та вподобання, розважати дитину» [33, с. 20]. Літературознавець стверджує, що «у площині здорового глузду поняття «дитяча література» виникає на перетині трьох уявлень про дитячий твір (як результат цілеспрямованої діяльності людини), дитяче читання (як взаємодію дитини з текстом твору – читання, слухання, перечитування, переказування, доповнення і т. д.) та дитячу книгу (як канонізовану форму, фізичний спосіб існування твору)» [34, с. 175].

І. Бойцун у своїй роботі «Дитяча література» висловлюється про літературу для дітей так: «Література для дітей – це насамперед етичний складник у формуванні дитини, те, що розвиває не лише її культурний потенціал, а й здібності, зокрема творчі. Я представляю таку літературу для дітей, що дає змогу їм не просто дізнаватися про щось нове, а й завдяки методам розвитку творчого мислення стимулює і розвиває їхній творчий потенціал» [6, с. 11].

К.-Л. Оберстейн зазначає, що це – категорія книжок, існування яких залежить від відносин із конкретною читацькою аудиторією –

дитячою [29, с. 45]. На думку В. Вовк: «дитяча література – відкриття в малому космосі космосу великого життя». Вона не розвивається відірвано від літературного процесу. Основні тенденції, напрямки знаходять реалізацію як в літературі для дорослих, так і в дитячій літературі [7, с. 4]. О. Цалапова визначає літературу для дітей як особливий спосіб спілкування дорослого світу з дитиною, прекрасна можливість передати маленькій людині багатовіковий досвід життя в суспільстві [48, с. 6]. І. Круть визначає «дитячу літературу» як можливість для дорослих потрапити в світ, де здивування, веселість і цікаві відкриття не закінчуються [21, с. 5].

К. Шулькова у наукових записках «Тенденції розвитку дитячої літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття» до дитячої літератури зараховує власну словесну творчість дітей. На думку автора, дефініцію літератури для дітей необхідно розглядати в контексті бібліотечної та видавничої справи, адже це сукупність усієї друкованої художньої, наукової, публіцистичної продукції, що потрапляє в коло дитячого читання. Дитяча література покликана обслуговувати та задовольняти потреби дитячої читацької спільноти [50, с. 294].

Ми погоджуємося з визначеннями авторів підручника «Українська дитяча література» Д. Білецьким та Ю. Ступаком, що «... Дитяча література... є органічною частиною всієї художньої літератури і всіма своїми засобами здійснює спільну всій літературі мету – виховує молоде покоління... Отже, дитяча література невіддільна від загального літературного процесу: вона формується на ґрунті загальної художньої літератури, тобто літератури для дорослих, на основі законів педагогіки й психології і здійснює єдність принципів мистецтва і педагогіки...» [5, с. 7].

Вважаємо за необхідне вказати на найхарактерніші ознаки дитячої літератури, опираючись на думку Д. Білецького та Ю. Ступака:

а) наявність у творі предметного, конкретно-життєвого художнього образу;

- б) ліризм розповіді;
- в) динамічність розвитку сюжету;
- г) багатство, точність та емоційність мови [5, с. 15].

Названі ознаки властиві й літературі, адресованій дорослому читачеві, але особливо важливі для дитячих творів, адже без них ці твори не можуть мати успіху в дітей.

За дослідженням Н. Гоголь у «Дискурсі у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі» літературний твір, який написаний для дитини, є симбіозом низки рис, що притаманні літературному жанру та архаїчному переказу, що зумовлює необхідність дослідження дитячої літератури в контексті сучасного й історичного розвитку [12, с. 198].

Варто зазначити думку В. Кизилової з дослідження «Дитяча література: стан, проблеми, перспективи»: «це світ художніх творів про те, що таке і хто така дитина, що таке її мікрокосм, і що таке її макрокосм, тобто все, що її оточує. Вона є органічною складовою загальної літератури зі всіма притаманними їй властивостями, при цьому орієнтованою на інтереси читача-дитини. Дитяча література має художню специфіку, адекватну дитячій психології. Найважливіші функції цієї літератури – давати дитині естетичну насолоду і сприяти формуванню її особистості» [18, с. 236].

І. Арзамасцева запропонувала поділяти твори дитячої літератури на підставі комунікативної спрямованості:

- 1) книги, адресовані дітям;
- 2) книги, написані для дорослих, але такі, що знайшли відгук у дітей;
- 3) дитяча літературна творчість (лічилки, дражнилки, мирилки, страшилки, загадки).

Окрім того, дослідниця вирізняє:

1) науково-пізнавальну дитячу літературу, яка складається з навчально-пізнавальної (підручники, посібники, довідники, енциклопедії) та художньо-пізнавальної (оповідання, що розкривають зміст певних явищ);

2) етичну літературу (казково-фантастичні, пригодницькі, художньо-історичні, публіцистичні твори);

3) розважальну літературу [2, с. 13].

На основі аналізу дефініцій «дитячої літератури» та «літератури для дітей», представлених вченими-літературознавцями, ми будемо послуговуватися поняттям яке розуміємо як література для дітей – література, написана письменниками для дітей різного віку і цікава й зрозуміла певним дитячим віковим категоріям.

1.2 Специфіка та основні функції дитячої літератури

До характерних рис дитячої літератури належать:

- відведення дітям головної ролі в сюжеті;
- відповідність викладу дитячим психологічним особливостям;
- діалогічність;
- ілюстрованість;
- розвивально-виховний потенціал.

Основними завданнями дитячої літератури є:

- розширити уявлення дитячої аудиторії про навколишній світ;
- соціалізація читача;
- розширення словникового запасу;
- розвиток мовлення;
- розвиток естетичної свідомості дитини;
- розвиток пам'яті;
- формування та регламентація норм поведінки.

Видатні художні твори вийшли в світ у різні епохи, в них було правдиво відтворено життя й боротьбу народу, втілено прогресивні ідеї, змальовано типові характери людей. Частина цих творів завдяки своїй художній майстерності та ідейному змістові, пізнавальному та виховному значенню та доступності для дитячого сприймання перейшла в літературу для дітей. У дитяче коло читання увійшло багато творів, які написані як у давноминулі епохи, так і письменниками різних часів та країн [49, с. 14].

Жанрова система літератури для дітей властива така сама як для літератури загалом. Жанр – це вид творів, що характеризується певними сюжетними чи стилістичними ознаками. Із найдавніших часів до літератури для дітей увійшли твори таких жанрів, як повчання, міфи, перекази, біблійні легенди, казки. На межі ХХ–ХХІ століття формується нова система жанрів літератури для дітей. У колі дитячого читання залишаються традиційні жанри: казка, оповідання, повість, роман, новела, байка, легенда, притча, віршовані твори. У сучасній дитячій літературі переважають жанри, утворені внаслідок жанрового синтезу, як-от: сімейні та казково-побутові історії, «комічна» епопея, психологічна повість [50, с. 78].

Дитячі видання за цільовим призначенням поділяються на художні, пізнавальні, навчальні. Чим молодший читач, тим більше функцій акумулює для нього дитяча книга, тобто для наймолодших книги є не лише пізнавальними, а й начальними. Для старшого читача все більше розмежовується і набирається власного, конкретного цільового призначення [49, с. 20].

Специфіка літератури для дітей зумовлена віковими особливостями читачів, бо кожен твір розрахований відповідно на певну категорію реципієнтів, адресований дітям певних вікових груп:

- молодша та середня дошкільна (3–5 років);
- старша дошкільна та молодша шкільна (5–11 років);
- середня шкільна (11 до 14–15 років);

- старша шкільна група (від 15 до 17–18 років).

Педагогіка розрізняє чотири основні вікові етапи в розвитку дітей:

1. дошкільний вік (від 3 до 6–7 років);
2. молодший шкільний (від 6–7 до 11 років);
3. середній шкільний (з 11–12 до 14–15 років);
4. старший шкільний (від 15 до 18 років) [49, с. 8].

Відповідно до термінології Фонду народонаселення ООН особи саме у віці 10–19 років вважаються підлітками (10–14 років – ранній підлітковий вік, 15–19 років – пізній підлітковий вік). В Україні вирізняють терміни «книжки для молодших підлітків», «книжки для старший підлітків» або ж «підліткова проза», «юнацька проза». До підліткової літератури також можуть зараховувати дорослу літературу, яка увійшла в коло читання підлітків. Головними героями підліткової літератури зазвичай є також підлітки, а теми і сюжети відображають їхній досвід, проблеми, інтереси, погляд на світ. Однією з важливих ознак підліткової літератури є голос наратора або персонажів, що відображає внутрішній світ та мову підлітка. У середині 90 років ХХ століття підліткова література остаточно відокремилася від дорослої [49, с. 9].

Друковані літературні твори в залежності від віку читачів поділяють на класи:

- для дошкільників (3–7 років),
- для молодшого шкільного віку (10–13 років),
- для старшого шкільного віку (14–18 років).

У підручниках із загальної психології зазначено такий поділ: молодший шкільний вік (від 6–7 до 10–11 років), підлітковий вік (від 10–11 до 15–16 років): підліток, середній шкільний вік (10–13 років), тінейджер, старший шкільний вік (13–19 років), юнацький вік (від 14 до 21 року) [2, с. 34].

Усі поділи є умовними, адже не завжди можна провести точну межу між віковими групами, яка залежить від розвитку дитини, її умінь та навичок, природніх здібностей, культури читання тощо. Зазвичай літературні тексти представлено для читачів молодшої та середньої і старшої шкільної груп. Але є науковці, які виступають проти цього поділу. До прикладу О. Папуша вважає, що «такі приписи, як «для дошкільників» чи «для молодшого шкільного віку», є уніфікованими читацькими адресами, «табелями про ранги», за допомогою яких дорослі позбавляють зайвого клопоту розуміти індивідуальність (а отже і дбати про особистість)» [33, с. 23].

В. Сухомлинський у своєму дослідженні «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» вказує на те, що слід відділяти твори для дошкільнят і учнів молодших класів від тих творів, що адресовані підліткам, і підліткові слід відділяти від юнацьких: «Дитина пізнає світ дивуючись, підліток – захоплюючись і обурюючись, юнак – утверджуючись і одухотворюючись» [44, с. 450]. Юність складає частину розлогого перехідного етапу від дитинства до дорослості, від підліткового віку до самостійного дорослого життя, що має власну цінність. Відповідно до цього сьогодні все частіше науковці використовують саме поняття «література для дітей та юнацтва».

Однією з головних особливостей літератури для дітей є вдале поєднання художнього тексту та ілюстрації. Яскраво оформлена обкладинка та наповнений відповідними ілюстраціями текст дитячої книги не лише захоплює увагу читача, а й готує до її сприймання змісту, сприяє естетичному вихованню. Необхідним елементом книги для дошкільного та молодшого шкільного віку є ілюстрації, тому що найбільшою мірою вони допомагають читачеві пізнати сенс тексту та уявляти описувані події. Доцільно написана і проілюстрована книга для дітей завдяки вербальному і візуальному наповненню розширює кругозір дитини, знайомить її з новими

та цікавими подіями, явищами, речами, формує у читачів навички літературного, етичного, естетичного, характеру, допомагає засвоювати художні цінності, готує до самостійної зустрічі з мистецтвом слова, сприяє самоосвіті і самовихованню.

Книга – це опредмечена думка, витвір інтелектуальної та матеріальної культури, зібрана в рукописні чи друковані аркуші, що висловлює та вміщує думку й слово одного чи декількох авторів, об'єднаних в одне ціле. Дія дитячої книги є багатоаспектна та багатофункціональна, що виявляється конституючим елементом соціокультурної системи, адже на основі прочитаного тексту виникають певні релігійні світогляди, ідеології, загальні напрямки розумових пошуків певного історичного відрізка. На основі прочитаного матеріалу в дитини формується її уявлення про світ, життєві принципи, цінності, погляди, а тому й особистісні якості, культура тощо.

Основним джерелом літератури для дітей є реальна дійсність, життя, праця, культура народу на різних етапах розвитку суспільства. У різні епохи виходили в світ видатні художні твори, в яких правдиво відтворено життя народу, ідеї, типові характери людей, які й до сьогодні слугують взірцем літератури. Певна частина творів саме завдяки своїй художній майстерності, ідейному змісту, виховному й пізнавальному значенню, доступності для дитячого сприймання перейшла в літературу для дітей. Серед творів для дітей можемо знайти багато творів, які написані ще й давноминулі епохи, письменниками різних країн та часів. Польська дитяча література, як і українська, як органічна, специфічна галузь словесного мистецтва виникла пізно, адже її джерела є народна творчість, які сягають сивої давнини, починаючи міфології, фольклору, усної народної творчості. Давню літературну спадщину країн вивчають дітки молодшого шкільного віку [50, с. 300].

Література для дітей – це саме та література, яка відповідає рівневі дитячих знань, умінь, навичок, їхньому психологічному розвитку, має свої

жанрові, художні особливості, певну відповідну тематику, технічне та ілюстративне оформлення, підіймає такі ж проблеми, що й вся література взагалі [13, с. 3].

До своєрідності літератури для дітей слід віднести:

- образність дитячої літератури;
- врахування вікових особливостей дітей;
- доступність лексики та сприйняття;
- дидактичні мотиви (повчальність);
- емоційність (особлива інтонацію);
- оптимістичність;
- яскравість (ілюстративний матеріал);
- пісенність та ритмічність творів;
- драматизм, без трагізму [13, с. 3].

Найголовніша риса літератури для дітей – органічне злиття мистецтва з педагогікою, а специфіка зумовлюється віковими особливостями реципієнта, адресується певним віковим групам дітей, виявляється в доброті спеціальних дитячих тем, в особливостях композиції, мови творів. Сюжет містить чіткий стержень, без різних відступів, має швидку зміну подій і захоплюючі ситуації. Характери персонажів розкриваються предметно і очевидно, через їхні справи, дії, адже в першу чергу через це приваблюють дитину герої. До мови книги також ставляться відповідні вимоги, тому що це збагачення словникового запасу читача. Реципієнти сприймають мову літературну, точну, образну, емоційну, з елементами ліризму.

Читання є важливий фактор у навчанні людини. Контакт із книжкою встановлюється ще з раннього дитинства, коли спочатку дитина слухає читання книги, а потім вчиться та починає вимовляти букви і звуки. Із роками ще більше виявляється пристрасть до книги, пробуджується бажання до самостійного читання. Таке пробудження та бажання до прекрасного, любов до світу слова виявляється ще з раннього дитинства та

прищеплюється батьками, сестрами і братами, бабусями і дідусями, вчителями та ін. Сучасна дитяча література має дидактичні цінності, що передаються шляхом утвердження відповідних особистісних зразків, конкретних навичок, моральних тенденцій .

Слід зазначити, що дошкільнята зазвичай слухають, тому, у першу чергу, слід будувати позитивні асоціації з книгою, щоб вони асоціювалися з темою та актом читання найкращих можливих емоцій. Для того, щоб читачі побачили красиві, дивовижні та різноманітні предмети, що стимулюють уяву, зацікавленість та готовність діяти. Саме різноманітність містить у собі безліч художніх прийомів, стилів, жанрів, способів побудови висловлювань, мова. Якщо дитина сама читає, тоді розуміння тексту є надзвичайно важливим. Адже не має більше посередника читання, керування інтерпретацією, полегшення сприймання завдяки міміці, жестам, акцентуації, голосовій модуляції тощо.

У літературознавстві досить поширена думка про те, що твори для дітей характеризуються в першу чергу «дитячим» повідомленням. Погляд на контакт автора з юним читачем є стереотипним, бо письменник, який творить для дітей, має «говорити з ними їхньою мовою», орієнтуючись на прості, конкретні, однозначні слова та форми, без використання складної метафорики чи складного синтаксису [78, с. 43].

К. Чуковський – дослідник поезики дитячої літератури – зазначив, що подання світу за допомогою зв'язків між предметами та поняттями переходить до механізмів, що містяться в дитячій психіці, що дозволяє, крім елементів гри, включати в цей поетичний канон «цінності, надзвичайно раціональні та корисні» [79, с. 83].

Тому, найбільш доцільною у цей період є сучасна література, написана мовою, якою користується дитина, представляючи реалії та проблеми, які є надзвичайно близькі дітям. Не безрезультатним є і той факт, що сучасна книга, адресована дитячому адресату, охоплює різні почуття,

часто стає мультимедійною, стосується світу Інтернету, комп'ютерних ігор та їх поетики.

Здавна відомо, що література для дітей враховує вікові потреби і можливості маленьких читачів, вона тісно пов'язана з педагогікою. Однак не можна вбачати у ній тільки «педагогічне», бо така позиція спотворює її суть, виводить за межі мистецтва, обмежує освітньо-виховне значення.

Отже, традиційними функціями дитячої літератури педагоги вважають виховну та освітню. Виховувати кращі моральні якості дитини, сприяти формуванню цілісної, всебічно розвинутої особистості – мета дитячої книжки. Адже їй притаманні дидактичність, педагогічна наснаженість, що й вирізняє з-поміж інших текстів. Регулятивна (виховна) функція дитячої літератури здійснюється у комплексі з іншими не менш важливими соціальними функціями – пізнавально-інформативною, комунікативною, навчальною, естетичною [32, с. 130].

Пізнавальна функція здійснюється через зміст книги, коли дитина його засвоює. Під час прочитання книжки читач пізнає сутність цієї функції як явища культури, засіб отримання різних вражень, розкриття таємниць, пошуку відповідей на численні питання.

Комунікативна функція привертає дитину до книги, допомагає краще зрозуміти себе, навчає висловлювати свої думки та почуття. Тексти пропонують приклади мовленнєвої поведінки, розширюють словниковий запас читачів, формують мовленнєвий досвід. Спілкування з книгою, а отже, з її автором має допомагати дитині подолати не тільки комунікативні бар'єри у повсякденному житті, а й невпевненість у собі.

Начальна функція спрямовується на подання нових знань, розвивання логічного мислення, мовлення дитини, формування тезаурусу, інформаційну культуру майбутньої особистості.

На думку психологів, естетична функція літератури є не менш важливою, адже через читання відбувається формування первинного уявлення про прекрасне, про мистецькі жанри та напрями, відчуття краси поетичного чи прозового твору. Зважаючи на те, що у своєму естетичному розвитку дитина проходить етапи ознайомлення, пізнання і творчості, роль літератури для дітей у цьому процесі очевидна.

Зазначимо, що науковці виокремлюють і риторичну функцію такої літератури. Читаючи, дитина стає співавтором письменника. Є багато прикладів, коли враження від читання, отримані в дитинстві, ставали поштовхом до власної творчості. Названі функції посилює гедоністична (функція естетичної насолоди, задоволення) [17, с. 179], адже без врахування цієї функції читач із часом втрачає інтерес до читання, бо у художньому творі мають бути наявні певні складові, що забезпечують досягнення евристичного ефекту.

Велику роль у відборі та сприйнятті художньої літератури відіграє її компенсаторна функція. По тому, які книги віддає перевагу людині, чудово видно, чого їй не вистачає насправді. Діти, прагнучи подолати буденність навколишнього життя, сумуючи про диво, вибирають спочатку чарівні казки, потім фентезі та фантастику. Таким чином, за рахунок літератури людина добирає недостатнє в житті і тим самим збагачує її.

Нами виокремлено ще самоосвітню функцію, яка створює умови для забезпечення набуття знань, збуджує бажання дитини пізнавати все більше і більше. Також важливою, на наш погляд, є етична функція, яка допомагає розвивати навички культури спілкування, поведінки у різних ситуаціях, міркуючи над вчинками героїв книг.

Варто пам'ятати, що основна функція літератури – це не дидактична чи виховна, а – як і будь-який інший витвір мистецтва – естетична. Тому, у першу чергу, потрібно подбати про високий художній рівень предметів, які ми пропонуємо дітям.

Така поліфункціональність і взаємообумовленість важливі, проте різні культурно-історичні епохи з багатьох функцій висувають на перше місце то одні, то інші. Особливість нашої епохи полягає в тому, що на літературу як одне з найдавніших мистецтв мають потужний вплив інформаційні системи.

2. ПОЛЬСЬКА СУЧАСНА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ XXI СТОЛІТТЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

2.1 Аналіз польської сучасної дитячої літератури перших десятиліть XXI століття

Кінець XX – початок XXI століття стає періодом модернізації інтелектуальної, соціальної, економічної та науково-технічної сфер культурного життя польського суспільства. У цей час відбулися суттєві зміни і в літературному процесі. Культурні тенденції нового періоду потребують літературознавчих поглядів і підходів до вивчення, аналізу та інтерпретації творів сучасної дитячої польської літератури.

Проблема книги для дітей і літератури в сучасній польській науці вивчається на теоретичному, історико-літературознавчому, культурологічному, бібліологічному, педагогічному, психологічному аспектах. Наукові здобутки польських науковців свідчать про поліпшення стану польської літератури і книги для молодшого читача, про формування широкого кола спеціалістів, які здатні басити проблему широко та глибоко, в усіх її проявах, взаємозв'язках із суміжними галузями.

У Польщі початок нового століття відзначається переломним у розвитку дитячого книговидання і в дослідженнях відповідної проблематики: «... глибока криза книги і читання, що мали місце в 90 рр. XX століття минули, дитяча книга, без сумніву, посідає в суспільній свідомості поважне місце. Із досліджень останнього десятка, зі студій над формуванням дитячої літератури, ілюстрації, бібліотеки для наймолодших і молодих користувачів, над мотиваціями читання, цінностями, які з'явилися протягом останніх років, постає образ сучасності, що будує і відкриває перспективи, надії на майбутнє, яке разом формуємо і за яке відповідаємо» [77, с. 7].

Переломний момент стався також і в науковій царині літературознавства, теорії видавничої справи, книгознавстві, бібліотекознавстві, педагогіці. Активно почало зростати коло науковці, які досліджують науку про літературу і книжки для дітей та вивчають її різних аспектах, вийшло чимало важливих публікацій, відбувалися наукові конференції з публікаціями матеріалів.

На початку XXI століття серед бібліографії літератури для дітей і молоді за сприянням колективу Бібліотеки Народової з'явився покажчик видань за 1910–1917 pp. «Bibliografia literatury dla dzieci i młodzieży 1901–1917», 2005 р. У 2009 році завдяки Публічній бібліотеці Варшави було опорядковано том бібліографії літератури, яка присвячена історії та критиці літератури для дітей, дитячого бібліотекознавства «Bibliografia z zakresu historii i krytyki literatury dla dzieci, bibliotekarstwa i czytelnictwa dziecięcego» [57, с. 45].

Серед джерельної бази дитячої літератури слід виокремити визначні енциклопедичні видання про історію, теорію і сучасний стан літератури для дітей та молоді: «Словник дитячої і молодіжної літератури» – «Słownik literatury dziecięcej i młodzieżowej», «Лексикон літератури для дітей та молоді» – «Leksykon literatury dla dzieci i młodzieży» [80, с. 56].

У навчальних виданнях слід зазначити двотомний підручник «Література для дітей та молоді» – «Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980)», у першому томі описується загальна характеристика польської дитячої та молодіжної літератури, у другому – описуються питання культурологічного характеру [74, с. 137].

Праці, які порушують історико-літературознавчі питання:

- Baluch A. i K. Gajdy «Sezame, otwórz się! Z nowszych badań nad literaturą dla dzieci i młodzieży w Polsce i za granicą» (Kraków, 2001);
- Baran Z. «W kręgu poezji religijnej dla dzieci» (Kraków, 2001);

- Bęczkowska K. «Wartości w świecie dziecka we współczesnej literaturze dla dzieci» (Kielce, 2000);
- Chęcińskiej U. «Barwny świat baśni» (Szczecin, 2003);
- Frycie S. «Małgorzata Musierowiczowa. Portrety literackie autorów dziecięcych» (Warszawa, 2002);
- Ługowska J. «W Fantazjanie i gdzie indziej. Szkice o baśni literackiej» (Wrocław, 2006);
- Socha I. «Przykładne, użyteczne i zabawne». O polskich książkach dla młodego odbiorcy na Śląsku w drugiej połowie XIX wieku i na początku XX wieku» (Katowice, 2001) та багато інших [40, с. 131].

У галузі дитячої літератури на особливу увагу заслуговують праці визнаних фахівців:

- Adamczykowa Z. «Literatura dziecięca. Funkcje – kategorie – gatunki: wyd. 2» (Warszawa, 2004), в якій аналізується особливий характер літератури для юних читачів;
- Baluch A. «Książka jest światem. O literaturze dla dzieci małych oraz dla dzieci starszych i nastolatków» (Kraków, 2005), присвячений батькам, учителям, наставникам, тим, хто знайомить із світом книжок;
- Leszczyński G. «Magiczna biblioteka. Zbójcekie księgi młodego wieku» (Warszawa, 2007), про літературний канон;
- Waksmund R. «Od literatury dla dzieci do literatury dziecięcej» (Wrocław, 2000), про історію становлення дитячої літератури; та багато інших.

У напрямку досліджень дитячої літератури Польщі й світі варто виокремити:

- Baluch A. «Propozycje metodologiczne w badaniach literatury dla dzieci i młodzieży. Po potopie: Dziecko, książka i biblioteka w XXI wieku. Diagnozy i postulaty: zbior prac» (Warszawa, 2008, s. 11–23);

- Staniów B. «Metody ilościowe w badaniach nad literaturą i książką dla dzieci i młodzieży. Bibliologia. Problemy badawcze nauk humanistycznych: zb.pr» (Warszawa, 2007, s. 99–108);

- Zając M. «Książka dla dzieci jako przedmiot badań bibliologicznych. Bibliologia, biblioteki, bibliotekarze» (Warszawa, 2005, s. 39–56) [40, c. 133].

Дитячі літературні твори у полоністичній освіті – «W pobliżu literatury dziecięcej» (pod red. A. Ungeheuer-Gołąb. Rzeszów, 2008), у списках шкільної програми – «Przeboje edukacji polonistycznej» (pod red. D. Michułki. Wrocław, 2001), використання літературних мотивів – «Bizoń A., Gancarczyk M. Postaci fantastyczne w poezji i prozie baśniowej dla dzieci (dla nauczycieli, studentów i uczniów» (Bielsko-Biała, 2004), у підручниках з літературної освіти про жанрово-тематична характеристика творів дитячої літератури – Michułka D. «Od baśni do fantazy. Fantastyka we współczesnych podręcznikach szkolnych. Rozważając fantazy: etyczne, dydaktyczne i terapeutyczne aspekty literatury i filmu fantazy» (Wrocław, 2007, s. 53–63) [40, c. 134].

Усі літературні епохи славляться своїми корифеями. На межі ХХ – ХХІ століть знаковою в сучасній польській дитячій літературі стала творчість таких письменників, як: Ю. Беднарек, А. Гловінська, А. Дзевіт-Меллер, Гж. Касдепке, Г. Клімко-Добрзанецький, Н. Кухарська, С. Рудші, Д. Сувальська, О. Токарчук, М. Туллі, Дж. Хартвіг, Й. Ягелло. Сьогодні зростає неабияка увага науковців до творчих здобутків видатних письменників. Це один із різновидів науково-дослідних підходів, що допомагає висвітлити велику кількість неоднозначностей у польському літературознавстві.

Досліджуючи характерні риси сучасної польської дитячої літератури Х. Забава виокремлює найосновніші:

- рівнозначність художнього та літературного шарів, увага до форми книга редактора (не тільки у все більш популярній жанр картинок);

- бі-адреса, яка є особливістю кожного видатного твору літератури дитячі, але в наш час особливо піддаються впливу;

- показ особистості автора (авторів) та самоаутизму, пов'язаного з цим явищем;

- серйозне ставлення до адресата дитини [86, с. 155].

Багато польських дитячих письменників намагаються вималювати дітям навколишній світ за допомогою коротких оповідей і яскравих ілюстрацій. Саме тому діти із задоволенням слухають маму й тата або бабусю й дідуса, які читають їм вголос, передивляються малюнки, пояснюють їм незрозумілі речі. У своїх творах автори вчать своїх читачів найголовнішому: дружити і творити добро. Дитяча книжка має гріти душу, бути світлою, веселою й цікавою, адже дітям часто не вистачає тепла й доброти.

Польські дослідники вважають, що дитина сприймає світ як диво, без зла. Цього потрібно навчитися й дорослим. Дитячий письменник повинен бути більше дитиною, аніж дорослим. Варто писати про важливі речі, висловлюватись мовою дітей, а цінності маленькій читач має усвідомити сам.

Дитяча література покликана обслуговувати та задовольняти усі потреби дитячої читацької аудиторії. Типологію комунікативної спрямованості запропонувала дослідниця І. Арзамасцева в підручнику «Дитяча література»:

- книги, адресовані дітям;
- книги, що написані для дорослих, але знайшли відгук у дітей;
- дитяча літературна творчість (лічилки, мирилки, загадки тощо) [2, с. 345].

Польські ж дослідники виокремлюють лише два з цих пунктів, а саме: книги, написані для дітей та дитяча літературна творчість.

Також польські дослідники виокремлюють декілька різновидів дитячої літератури, враховуючи принцип функціональності:

- науково-пізнавальну літературу (шкільні підручники, посібники, довідники, енциклопедії) та художньо-пізнавальної (оповідання, що розкривають зміст певних явищ);
- етичну літературу (казково-фантастичні, пригодницькі, художньо-історичні, публіцистичні твори);
- розважальну (наближена до фольклору) [79, с. 28].

Дитяча польська література для молодшого віку (*literatura dziecięca*) являє в собі найголовніший та найпростіший спосіб не лише розважити дитину, а й виховувати. Коли діти дізнаються про нових героїв та історію, вони краще розуміють та сприймають навколишній світ і взаємодію, яка виникає між людьми чи тваринами. Завдяки цьому у читачів підвищується емпатія і розвивається уява. Дитяча література є запорукою розширення словникового запасу читача. Однак це ще не всі переваги читання, одним із найголовніших є те, що читаючи разом дитячі книжки, значно зміцнюються стосунки батьків, сестер чи братів, бабусів чи дідусів із дитиною, вона відчуває турботу та свою значимість.

Дитяча література польських письменників має надзвичайно велика та різноманітна, серед якої важко вибрати найцікавіше, те що до душі. Маленьким дітям найбільше подобаються казки з простими історіями, незвичайними героями, щасливим закінченням, містять моральні та ціннісні роздуми, які також підкорюють серця і дорослих. Завдяки таким складовим дітям легко спримати позитивні емоції, розуміти правильну поведінку, виявляти неправильні рішення.

У польській дитячій літературі виділяються серед інших пригодницькі книги для старших читачів (*książki przygodowe dla dzieci*). Адже їхні історії надзвичайно зацікавлюють старших за віком дітей-читачів у першу чергу через перешкоди та виклики, з якими стикається їхній улюблений герой.

Його шлях до пошуку скарбу, звільнення друга чи порятунку світу може бути сповнений дивовижних та захоплюючих поворотів, зворушливих моментів, інтигууючих загадок. Саме така література для дітей, крім казок, здатка активізувати уяву та змінити уявлення читача про світ [74, с. 257].

Польські молодіжні книги (*książki młodzieżowe*) все більше і більше стає різноманітною. У ній є романи, детективи, жахи, мелодрами. Багато із них порушують важливі проблеми, які в першу чергу хвилюють підлітків – нездійснене кохання, суперечки з рідними, непорозуміння з друзями, небажання вчитися, пошук грошей на власні витрати. Інші переносять читачів у чарівний світ, який дозволяє читачеві забути про наявні неприємності та реальний світ, який не завжди виправдовує їхні сподівання. Найцікавіші книжки для молоді часто лягають в основу сценаріїв серіалів та фільмів, чим більше зацікавлюють молодь до читання.

Молодіжна література зазвичай адресована підліткам 13–18 років, але ніщо не заважає читати її і старшому віку. До такого жарну літератури належать романи та оповідання, де головними героями зазвичай стають самі ж підлітки, чим і вирізняється підліткова книга від адресованої іншою віковим групам. Сюжети, які висвітлюються в таких виданнях, співзвучні досвіду, проблемам, мріям чи думкам молодих людей. Такі книги описують виклики молодості, з якими приходиться стикатися кожному підлітку. Стиль написання дуже різноманітний і залежить від автора, однак зазвичай він характеризується простотою, легкістю та зрозумілою лексикою для молоді.

Одним із найактуальніших напрямків літературознавства, який поєднує лінгвістичний та історико-літературний аспект у вивченні індивідуального стилю – це дослідження особистості письменника. Особлива сфера реалізації творчої особистості стає художній текст, у якому презентовано літературні та мовленнєві знання, уміння, навички.

В історії розвитку літератури особливе місце займає текстова спадщина письменника, важлива складова в дешифруванні духовно-творчої діяльності, інтегральна складова для аналізу естетичних вподобань, що займає вагоме та основне місце в процесі освоєння художньої спадщини.

Авторські здобутки письменників завжди стають об'єктом дослідження, окрім традиційних художніх осмислень дійсності застосовуються нові творчі аналізи художніх творів різних жанрів, авторської індивідуальної мовної картини, естетичної цінності, інтерпретації тощо. Художня мова має свій індивідуальний стиль, містить науково-пізнавальний інтерес, не зважаючи на узагальненість образів. Від майстерності письменників, від їхньої мовної інтуїції і літературної обізнаності залежить естетична своєрідність використаних художніх елементів, за якими і визначають індивідуальний стиль митців, що дає можливість вивчення текстової спадщини.

2.2 Характеристика творчості відомих дитячих польських письменників початку ХХІ століття

ХХІ століття є знаковим у сучасній польській дитячій літературі, ряди дитячих письменників поповнили Аніта Гловінська, Дорота Сувальська, Нікола Кухарська, Юстина Беднарек творчі здобутки яких ми проаналізуємо в нашій роботі.

Аніта Гловінська – сучасна польська дитяча письменниця, народилася та живе в місті Гданськ, закінчила факультет образотворчих мистецтв Торунського університету Миколи Коперника в Торуні. Вивчала консерваторію та реставрацію поліхромного живопису та скульптури під керівництвом проф. Марії Рознерської. Із народженням власних дітей почала заповнювати дім дитячою літературою, шукаючи та купляючи щоразу більше видань для малят у книжкових крамницях. Зрештою

Аніта вирішила самостійно створювати та ілюструвати книги. Інколи вона тільки пише, інколи тільки малює [1, с. 2].

Професійно дебютувала в 2010 році публікаціями видавництва «Media Rodzina» в Познані. Книги А. Гловінської видавалися різними мовами. Співпрацює з видавництвом Adamada. Найвідомішими стали збірка «Вся Польща читає дітям» («Cała Polska czyta dzieciom»), а також серія котячих пригод для дошкільнят («Kicia Kosia»). У «Видавничому домі «Школа» вийшли дві захопливі книжки для трохи старших дітлахів про шкільну компанію хлопчаків-шибеників – Кастана і його друзів, яким ніколи нудьгувати, адже у їх головах крутиться так багато цікавих ідей. «Для чого потрібні котлети» («Do czego służy kotlet?»), «Дірка в газеті» («Dziura w gazecie») та інші в перекладі І. Котлярської-Фесюк – книги про тих, хто не любить порядок і дисципліну, зате знає як скочити у халепу, яка пізніше перетворюється у захопливу пригоду. Серію «Kicia Kosia» обожають діти та їхні батьки. Головна героїня – маленька розумна кішечка, яка охоче та сміливо відкриває для себе навколишній світ. Усю сюжетну лінію її супроводжують численні друзі, батьки, бабусі та дідусі. Книга вчить найменших найважливішим правилам, поведінці у повсякденному житті та в небезпечних ситуаціях. На особливу увагу видаництва заслуговують виразні та яскраві ілюстрації, якими рясніють сторінки. Авторка сама ілюструє свої книги, використовуючи великі форми та яскраві кольори. Тому така літератури більш притаманна для наймолодшого віку [1, с. 3].

Серія книг, головною героїнею якої є Кітті Косія, складається з кількох десятків томів, а у лютому 2022 року в серії було 56 записів. У 2021 році книги А. Гловінської розійшлися тиражем майже 2 мільйони примірників. Книжка «Для чого потрібна відбивна» (видавництво «Адамада») була відзначена Комітетом захисту прав дитини, а «Прогалина в газеті» номінована на Корнель Макушинський.

Дорота Сувальська – письменниця, журналіст, ілюстратор, сценарист. У творчому доробку письменниці є повісті для дітей та підлітків. В українському перекладі Ірини Тучапської маємо дві книжки «Сюзанка хитрує!» і «Сюзанка в мережі та в житті» (Видавничий дім «Школа»).

Д. Сувальська закінчила факультет живопису з відзнакою та аспірантуру в галузі педагогічної освіти Варшавської художньої академії і також вивчала анімаційні фільми. Відома як письменниця, журналіст, автор візуальних проєктів, аніматор. Творчий доробок письменниці нараховує збірки поезій, а також повісті для дітей та підлітків.

Письменниця у творчому доробку має три томи поезій і романів для дітей і підлітків: «Знову стріляєш у Зузьку!», «Зузька в мережі та в житті», «Бруно та сестри», «Маріонетки Баби Яги», «Порятунок», «Веснянкувате небо», «Чорні озера», «Iwo z Nudolandia», «Poczet Królów and Polskich», «Скрижалі для повноліття», «Не все золото, яке є золото» і «Чорна Волга» (серіал «Посвячені»), «Мілка та коронована вівчарка» та «Тінь у блакиті» та інші. Співавтор книг зокрема «Казкотерапія, або для малих і великих про те, як можуть допомогти казки», «Un mundo de relatos. Antología» (книга видана іспанським видавництвом «Pearson Educación»), «Безпечна казка», «Соловей, Попелюшка та інші найкрасивіші казки», «Запах шоколаду», «Оповідання та вірші для дітей» [61, с. 2].

Д. Сувальська отримала почесну відзнака на Першому польсько-італійському конкурсі сценарію фільму для юного глядача та літературна відзнака на конкурсі «Книга року» польської секції ІВВУ. Двічі номінована на Премію пам'яті Астрід Ліндгрєн.

Книги письменниці перекладено на іспанську та словенську мови. Є автором літературно-інтернет-проєкту (для дорослих) під назвою «Www.terapia», яку вона також представила у формі книжкової виставки в «Galeria Działañ» у Варшаві у 2010 році та під час Варшавського книжкового ярмарку 2011 року.

У 1990–1995 роках співпрацювала з TVP, знімаючи короткометражні художні фільми та авторські колонки для дітей. У період 2007–2009 років – редактор літературного щоквартальника «Wyspa». Із 2008 по 2011 роки була членом Правління Варшавського відділення Товариства польських письменників. Свої вірші, оповідання та статті публікує в дитячій, літературній та педагогічній пресі, шкільних підручниках, альманахах та на інтернет-порталах.

До основних книжкових видань Д. Сувальської слід віднести:

- «Bruno (i siostry)», Nasza Księgarnia, 2007 (wyróżnienie literackie w Konkursie Polskiej Sekcji IBBY Książka Roku, 2007, nominacja do nagrody Kornela Makuszyńskiego, powieść ukazała się w Słowenii w 2011 roku pt. «Bruno (in sestri)», wydawnictwo Koleda).
- «Marionetki Baby-Jagi», Nasza Księgarnia, 2008 (drugie wydanie w 2013, Fabryka Nieskończoności).
- «Pan Fortepianek», Wydawnictwo Egmont (seria «Czytam sobie»), 2013.
- «Piegowate niebo», Nasza Księgarnia, 2014 (nominacja do nagrody literackiej w Konkursie Polskiej Sekcji IBBY).
- «Ratunku, marzenia!», Nasza Księgarnia, 2011.
- «Znowu kręcisz, Zużka!», Nasza Księgarnia, 2004 (drugie wydanie w 2006; trzecie wydanie w 2015 roku również nakładem Naszej Księgarni, w roku 2011 powieść ukazała się w języku hiszpańskim w wydawnictwie Pearson Educación pod tytułem «Susie, otra vez con tus historias»).
- «Zużka w necie i realu», Nasza Księgarnia, 2006.

Серед колективних видань слід виокремити основні видання:

- «Bajkoterapia», Nasza Księgarnia, 2009.
- «Bezpieczna bajka», Nasza Księgarnia, 2011.

- «Słownik, Kopciuszek i inne najpiękniejsze bajki», Wydawnictwo Drzewko Szczęścia, 2011.

- «Un mundo de relatos. Antología», wydawnictwo Pearson Educación, 2009 (antologia utworów dla dzieci i młodzieży autorów z kilku kontynentów, teksty powstały specjalnie na potrzeby tego projektu).

- «Zapach czekolady. Opowiadania i wiersze dla dzieci», Wydawnictwo Drzewko Szczęścia, 2011 [61, c. 4].

Ілюстратором багатьох видань є відома у Польщі та за її межами, графік, дизайнер, художниця та письменниця Ніколя Кухарська. Сама ж Н. Кухарська написала і власноруч проілюструвала пізнавальну й водночас дотепну книгу для дітей про будову нашого тіла «Як це працює? Тіло людини» (переклад Марини Жойа, Видавничий дім «Школа»). Серед яскраво проілюстрованих видань є справжня котяча енциклопедія для маленьких читачів «Розкажу тобі, мамо, що роблять коти», написана у співавторстві з Йоанною Вайс, перекладена на українську Божею Антоною (видавництво «Урбіно»).

Ніколя Кухарська відома у Польщі та далеко за межами рідної країни як графік, дизайнер, художниця та письменниця, яка власноруч ілюструє свої книжки. Майстриня дуже любить читати різножанрові твори – і сучасні, і класичну літературу. Хобі Ніколі Кухарської – писати тексти на старій друкарській машинці, а також збирати різні дрібнички: пір'ячко, антикварні предмети тощо. Вона із задоволенням малює, ілюструє, створює логотипи й різноманітні плакати. Н. Кухарська співпрацює з багатьма видавництвами в Польщі, Франції, Китаї, Кореї, Німеччині та Іспанії [31, с. 1].

До дитячих книжкових видань Н. Кухарської належать:

- «Атлас зниклих тварин», Моноліт, 2021 р.
- «Розкажу тобі, мамо. Що роблять коти», Урбіно, 2017 р.

- «Тварини. Як це працює?», Школа, 2018 р.
- «Тіло людини. Як це працює?», Школа, 2019 р.
- «Факти і перекази про драконів», Ранок, 2021 р.

«Атлас зниклих тварин» – це оригінальний атлас-путівник світом вимерлих тварин, великого формату, заповнений надзвичайно цікавими ілюстраціями й величезним обсягом знань про істот, яких людство вже ніколи не зможемо побачити на власні очі. У книзі описані тварини, які зникли порівняно недавно, і ті, яких зазвичай визначають як доісторичними. Істоти небачених розмірів і зовсім крихітні. У дитячій літературі порушено питання коли і чому вимерли тварини, які причини слугували цьому та що потрібно зробити, щоб не допустити знищення тварин у майбутньому. Діти, які захоплюються книгами енциклопедичного характеру, під час прочитання книги дізнаються коли на Землі з'явилися перші земноводні, який клімат переважав у юрському періоді, хто першим вжив слово «динозавр», що буквально означає «страшна ящірка», що їли мамонти, чому вимерли дронг і морська корова, як полювали страхітливі шаблезубі тигри й безліч інших цікавих фактів [3, с. 1].

Юстина Беднарек – польська дитяча письменниця, журналіст, перекладач, редактор жіночих журналів, філолог-романіст. Народилася 1970 року у Варшаві, Польща. Випускниця Музичної школи I ступеня імені Кароля Шимановського у Варшаві, Загальноосвітнього ліцею імені Йоахима Лелевеля у Варшаві, відділення романської філології Варшавського університету та Народного університету художнього промислу в Волі Сеньковій. Ю. Беднарек ідома як авторка книжки «Неймовірні пригоди десятиох шкарпеток (чотирьох правих і шістьох лівих)» – історії про втрачені домашні шкарпетки, які мають звичку зникати з пральних машин та живуть своїм цікавішим життям, аніж їх колишні господарі. Видання вийшло у видавництві «Урбіно» у перекладі Божени Антоняк, із ілюстраціями Даніеля де Латура. Це дебютна книга

письменниці. Саме завдяки цьому дитячому виданню, Ю. Беднарек здобула літературну нагороду Столичного міста Варшави та звання «Найкращої дитячої книги» в конкурсі «Przecinek s Kropka», у 2015 році отримала номінацію в конкурсі ІВВУ. «Неймовірні пригоди десятиох шкарпеток» також брали участь у конкурсії на звання «Найкрасивішої книги польського року книговидавництва». У серії видавництва «Latawiec» вийшла авторська кулінарно-детективна повість «Pięć smart kun», що була номінована у конкурсі польської секції ІВВУ «Книжка року 2016» [69, с. 2].

Протягом тривалого часу працювала редакторкою жіночих журналів. У 2004 році видала три віршовані казки про домовика Ленека, «Ленек і подорож», «Ленек і зірка», «Ленек і полювання», опубліковані видавництвом «Skrzat». Ще двоє казок вийшли у світ у 2016 році зокрема «П'ять спритних куниць» із ілюстраціями Даніеля де Латура та «Заграй мені то. Казки музичні» із малярськими графіками Жозефа Вількона. У березні 2017 року вийшла друга частина шкарпеткової саги під назвою «Нові пригоди шкарпеток (ще більш неймовірні)» (ілюстрації розробив Даніель де Латур). В Ю. Беднарек існує задум про створення мультсеріалу на основі творів «про шкарпетки». Восени 2017 року вийшла книга «Містер Кардан і пригода з вестунами» у видавництві «Байка».

Книжкові видання Ю. Беднарек:

- «Babcocha», Poradnia K, 2018 .
- «Banda Czarnej Frotte. Skarpetki powracają», Poradnia K, 2019.
- «Basik Grysik i wrony», Wydawnictwo Literackie, 2020.
- «Cuda z mleka. Pankracy i Tatarak na tropie bakterii», Egmont, 2017.
- «Czytam sobie: Kura Krystyna i jej banda», HarperCollins, 2022.
- «Dobranocki, w tym «Karolina i Baba Sowa»», Nasza Księgarnia, 2018.
- «Dobre Miastko. Najlepsze ciasto na świecie», Zielona Sowa, 2020.

- «Dobre Miastko. Warszwa w podróży», Zielona Sowa, 2021.
- «Dom numer pięć», Wydawnictwo Literackie, 2021.
- «Dusia i Psinek-Świnek. Dzień niegrzeczniucha», Nasza Księgarnia, 2019.
- «Dusia i Psinek-Świnek. Nikt się nie boi», Nasza Księgarnia, 2019.
- «Dusia i Psinek-Świnek. Pierwszy dzień w przedszkolu», Nasza Księgarnia, 2018.
- «Dusia i Psinek-Świnek. Wszystko w porządku», Nasza Księgarnia, 2018.
- «Dusia i Psinek-Świnek. Wtorek ze słoniem», Nasza Księgarnia, 2021.
- «Dusia i Psinek-Świnek. Zwierzątko do kochania», Nasza Księgarnia, 2021.
- «Fasola Eulalii», Egmont, 2019.
- «Galopem po szczęście», WAB, 2019 (współautorka: Jagna Kaczanowska).
- «Gorsza siostra», WAB, 2020 (współautorka: Jagna Kaczanowska).
- «Historie spod podłogi, Serce», Egmont, 2018.
- «Historie spod podłogi, Wyprawa», Dom, 2018.
- «Historie spod podłogi, Wyprawa», Egmont, 2018.
- «Karolina podróżuje w czasie, w: Wszystkie kolory świata», Agora, 2021.
- «Maryjki. Opowieści o Matce Boskiej», Nasza Księgarnia, 2021.
- «Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek», Poradnia K, 2015.
- «Nowe przygody skarpetek (jeszcze bardziej niesamowite)», Poradnia K, 2017.
- «O kurza twarz!», Słowne, 2022.
- «O srebrnej łyżce», Egmont, 2017.

- «Ogród Zuzanny. Odważ się kochać», Grupa Foksal, 2018 (współautorka: Jagna Kaczanowska).
- «Ogród Zuzanny. Warto walczyć o tę miłość», WAB, 2019 «współautorka: Jagna Kaczanowska).
- «Ogród Zuzanny», Grupa Foksal – WAB, 2018 «współautorka: Jagna Kaczanowska).
- «Okruchy dobra», Grupa Foksal, 2018 (współautorka: Jagna Kaczanowska).
- «Pan Kardan i przygoda z vetustasem», Bajka, 2017.
- «Pan Stanisław odlatuje», Nasza Księgarnia, 2019.
- «Pięć sprytnych kun», Poradnia K, 2016.
- «Pora na pomidora», Egmont, 2018.
- «Sekretna historia ludz ... skarpetek», Poradnia K, 2022.
- «Smopsy», Wydawnictwo Literatuta, 2022.
- «Tropem jeźdźca na słońcu w: Kapelusze opowieści», HarperCollins, 2021.
- «Tropem jeźdźca na słońcu», Egmont, 2018.
- «Ty też możesz uratować świat», ING Bank Śląski, 2021.
- «W to mi graj. Bajki muzyczne», Poradnia K, 2016.
- «Wyjątkowe święta Petunii... z tomu: Dobranocki na Gwiazdkę», Nasza Księgarnia, 2018.
- «Zielone piórko Zbigniewa!», Poradnia K, 2020.
- «Złota rybka», Harper Collins, 2020 [69, s. 4].

Сучасні польські письменниці, яких ми описали у нашій роботі, належать до митців слова, творча спадщина яких є дуже багатогранною, колоритною, близькою багатьом поколінням поляків так і українців. Вони належать до періоду історії польської літератури, який можна назвати літературою початку XXI століття, що є епохою шукання та становлення нових шляхів, обріїв, досягнення нових висот у літературі.

3. СВОЄРІДНІСТЬ ПОЕТИКИ ПОЛЬСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Входження дитини у книжковий всесвіт відбувається за допомогою літератури, спеціально створеної саме для них. Саме дитяча література живить розум та уяву дитини, відкриває нові світи, образи та моделі поведінки та є могутнім засобом духовного розвитку особистості.

Література для дітей розвиває багато здібностей: вчить шукати, розуміти, любити, навчає всім тим якостям, якими повинна володіти людина. Саме книги формують внутрішній світ дитини. Багато в чому завдяки їм діти мріють, фантазують і винаходять. Без цікавих захоплюючих книжок неможливо собі уявити справжнього дитинства [36, с. 6].

Поява нових тем та проблем у сучасній польській дитячій літературі зумовлена певною мірою саме від запитів читачів, особливістю розвитку культурного і суспільно-економічного розвитку країни та світу. Діти зростають у реальності сьогодення, їх оточують дорослі, чують «дорослі» проблеми, переймають їхній життєвий досвід, спілкуються з однолітками та з молодшими чи старшими дітьми, дивляться мультфільми, телебачення, ведуть сторінки у соціальних мережах. З огляду на сьогодення, книги мають відображати те, цим живуть, що бачать і чують діти, відображаючи життя в усіх його проявах, але не занадто глибоко та відверто, тому що читачі люблять дофантазувати прочитане. Книги для дітей повинні навчати дітей керувати своїми емоціями, виявляти співчуття, підтримку, виховують толерантність, знайомлять із різними життєвими проблемами, з якими може спідкатися читач і в реальному житті. Завдяки усім старанням та зусиллям автора, книга розширює світогляд юних читачів та готує їх до дорослого життя [45, с. 4].

Проблематика дитячих творів все частіше стає найголовнішим питанням у дослідженні літератури для дітей. Адже проблематика – це коло

проблем, на яких зосереджує автор свою увагу. В. Іванишин у своїй роботі «Нариси з теорії літератури» розуміє під проблематикою аспект змісту твору, на якому акцентує свою увагу автор. Розв'язання поставленого у художньому творі завдання – частина творчого процесу письменника, яка знаходить своє виявлення у проблематиці.

Проблематика дитячої літератури може бути різноманітною, як і питання, що хвилюють письменника та суспільство. Авторський інтерес у всі часи викликали філософські питання про сенс і цінності людського життя, про природу людини, про добро і зло, про те, що таке свобода і т.д. Проблематика реалізується напряду, коли цікавлять художника проблеми виявлені у тексті незалежно від образної системи твору, або опосередковано. Проблематика виявляється в певній ситуації, не тяжіє до всього художнього тексту.

Серед найбільш порушуваних проблем тем художнього твору виділяють такі види: соціальні, морально-етичні, філософські, екологічні, загальнолюдські [15, с. 45].

За М. Моклицею: «Проблематика – відповідь на питання, що розв'язуються у творі. Проблема має в собі якусь суперечність. Читач знайомиться із проблематикою поступово, але головну проблему автор формулює спочатку» [27, с. 18]. О. Єсін у дослідженні «Принципи і прийоми аналізу літературного твору» висловлює власну думку: «Проблематика, на відміну від тематики, є суб'єктивною стороною художнього змісту, в ній максимально проявляється авторська індивідуальність, самобутній авторський погляд на світ» [14, с. 29]. Ю. Ковалів у «Проблематиці» вважає, що «поняття власне «літературна проблематика» стосується передусім ідейно-тематичних аспектів художньої творчості; тому не завжди зведене до соціальних, національних, моральних, психологічних, економічних, онтологічних, екзистенціальних чинників, інколи передбачає задоволення розважальних потреб, зазвичай стосується

естетичних критеріїв. Переважно проблематика спрямована на ідейне осмислення характерів, зображених у творі, з огляду на світоглядні засади автора» [19, с. 310].

Не кожний літературний текст містить проблему, вона може бути відсутня у творах альбомного та розважального характеру. Проблема у дитячій літературі може бути відритою, скритою, де читач сам має її віднайти та зрозуміти. Причому письменник не завжди дає відповіді на всі питання, відповідь на них дасть хтось інший.

У літературі для дітей серед найбільш описаних морально-етичних проблем виділяють:

- вірності та відданості;
- доброти та ненависті;
- користолюбства і підступності;
- людського щастя.
- людської гідності;
- марнославства;
- підлабузництва та лицемірства;
- помсти, заздрості;
- проблема вибору людини;
- проблема свободи людини;
- справжніх та фальшивих цінностей;
- справжньої дружби та кохання;
- чесності, порядності й нещирості, брехні тощо [35, с. 2].

У літературі XIX століття розивалася активно тема простистояння добра і зла, стали актуальними національні ідеї, поглибилося морально-етична, суспільно-історична та соціально-побутова проблематика. Уже в XX столітті в дитячій літературі з'явилися нові теми і проблеми, які акцентують свою увагу на психологічному портреті дитини, її соціальному оточенні, внутрішньому світі, які є актуальними цього часу за запитами

читача. На початку ХХІ століття література для дітей фактично позбавлена тематичного обмеження. Найяскравіше вирізняється сучасні видавництва для підлітків та юнаків, які порушують такі теми та проблеми:

- історичні теми та проблеми;
- містичні мотиви;
- морально-етична проблематика, розгорнута на тлі фантастичних світів;
- проблема гендерної диференціації та ідентифікації;
- проблема дорослішання та становлення особистості;
- проблема масової культури та цінностей;
- проблема сирітства та безпритульності;
- проблема стосунків з ровесниками;
- проблема стосунків підлітків із батьками;
- тема дитинства (комунікація дитини і світу);
- тема першого кохання та романтичних почуттів;
- тема синтезу реального та уявного світів, у яких «живуть підлітки»;
- тема соціалізації та соціальної активності підлітків (проблема вибору;
- прийняття та засвоєння норм, цінностей і способів поведінки, характерних для світу дорослих і стосунків між ними;
- ставлення до жорстокості, насильства у сучасному суспільстві тощо) та багато інших [16, с. 21].

Ще існує досить багато інших тем та проблем, а у кожному творі, автор порушує не одну проблему, а декілька, артикулюючи їх з різною інтенсивністю. Саме такі поліпроблематичність літератури для підлітків є виправдана. Із розширенням кола інтересів у юнаків виникає гостра потреба у систематичному набутті нових знань через різні комунікаційні засоби, одним із них є художня література, яка допомагає знаходити відповіді на ті

питання, які торбують читача. Адже книга надає реципієнту модель дій певних ситуацій, які хвилюють та потребують вирішення.

Завдяки авторським художнім мисленням, художньою реалізацією задуму, індивідуальними стильовими пара метрами виявляється глибина, спосіб подачі, розгортання та висвітлення тематикопроблематичних аспектів літературних творів. У такому випадку письменників можна поділити на групи: одні керуються принципом об'єктивного висвітлення тих проблем, з якими стикаються читачі, намагаючись розписати шляхи їх подолання, та інші, які пропонують комфортні світи для втечі від проблем, завдяки переживанню читачем пригод, подій, в які потрапляють герої книги) [16, с. 21].

Характер – це ядро художнього опису, який зображує образ людини, якій притаманні певні типові риси. У теорії літератури, літературознавства та мовознавства, характер виявляється зображенням письменником у художньому творі людини з властивими їй індивідуальними рисами, поведінкою, ставленням до життя та соціуму [46, с. 3].

Автор у своєму літературному творі для дітей зображує характери, які зустрічаються впродовж усього твору. Характер привертає нашу увагу завдяки етичним якостям людини, чеснотам, які гідні захоплення.

Ю. Ковалів та В. Теремок у «Літературознавчому словнику-довіднику» подають таке визначення: «характер у художній літературі, передусім реалістичного спрямування образ індивіда, зумовлений його оточенням, наділений комплексом відносно стійких психічних властивостей, що зумовлюють тип поведінки, означений автрською морально-естетичною концепцією існування людини» [24, с. 109].

В. Тюпа визначає характер як «образ людини в літературному творі, окреслений з достатньою повнотою та індивідуальною конкретністю, через який розкриваються як історично зумовлений тип поведінки (вчинки,

думки, переживання, мова), так і сповідувана автором морально-естетична концепція людського буття» [16, с. 8].

У художній літературі центральне місце займає характер, його різноманітність та дії, що зацікавляє та змушує читачів з'ясувати різні способи, якими люди можуть неправильно зрозуміти поведінку один одного.

Характером визначається будь-яка людина, тварина чи фігура, представлена в художньому творі. У літературі існує багато типів персонажів, кожен зі своїм розвитком та функціями.

Найчастіше письменники у своїх творах послуговуються позитивними та негативними рисами характерів. Серед найбільш описуваних позитивних рис характеру в літературі для дітей слід виокремити допитливість, відкритість, любов до навчання, перспективність, чесність, хоробрість, наполегливість, людяність, до якої варто додати такі риси, як: доброта, любов, справедливість, прощення, скромність, розсудливість, вдячність, гумор, щирість, впевненість у собі і багато інших. Серед негативних: нечесність, підлість, хамство, підступність, образливість, жадібність, жорстокість, егоїзм і т. д. Коли письменники описують дітей у своїх творах, то зазвичай вони послуговуються такими характерними як: грайливість, жвавість, активність, грубість, прихильність, нерозумність, вередливість, сором'язливість, балакучість, розумність, нетерплячість, а також упертість та інші.

Письменник використовує притаманні риси, щоб допомогти читачеві визначити, яку роль відіграє кожен персонаж в історії. При описі героїчного головного героя можуть застосовуватися і такі риси характеру: безстрашний, мужній, сильний, сміливий, надійний, жорсткий, хоробрий та інші

У сучасних творах для дітей серед особливостей головного героя, можемо виділити кілька їх груп.

Своєрідною тенденцією сучасної прози є «колективний герой» (від трьох до шести головних осіб), це дозволяє створити збірний образ дитячих характерів. Зображуючи декілька різних персонажів, письменники дають змогу розширити коло читачів та прихильників книги, а також допомагають самоідентифікуватися. Діти зустрічаються з цілою низкою образів, з якої вони мають змогу обрати улюбленого, найбільш схожого на себе, де після прочитання книг, поглянувши на себе зі сторони, зможуть змінити власну поведінку.

Велику популярність сьогодні здобули так звані образи «супергерої», які найчастіше виникають у фантастичних та фентезійних творах. Часто це звичайні люди, або вигадані персонажі, але з певними суперздібностями.

До наступної групи належать чарівні та казкові герої, які живуть у дивовижних містах та країнах: феї, тролі, гноми, буки, домовики, олюднені тварини та предмети та інші. На думку К. Шулькової, такі образи максимально наближені до свідомості найменших читачів і у доступний для них спосіб представляють картину світу та модель взаємин між людьми. «Незалежно від типу героя, вони наділені найкращими рисами характеру, які протиставляються негативним персонажам творів: добрі, сильні, розумні, мужні, справедливі, винахідливі, ерудовані, фізично розвинені, завжди готові прийти на поміч або навіть пожертвувати собою заради інших [50, с. 298].

І. Ханчук у своїй статті «Формула героя» сучасної дитячої прози» запропонувала класифікацію поширених персонажів серед сучасної дитячої літератури:

- казковий персонаж у реальному світі;
- персонаж – підліток у сучасних соціокультурних умовах;
- реальний персонаж у казковому світі;
- творча уява персонажа як герой твору [47, с. 27].

Початок ХХІ століття характеризується домінуванням тенденції, яка пов'язана з зверненням письменників до традицій конкретноісторичних напрямків літератури ХІХ століття романтизму, який виявляється у жанрах літературної казки, пригодницького роману, та реалізму, виявляється у жанрах повісті та роману; елементів модерних та постмодерних дискурсивних практик ХХ століття, жанри оповідання, фентезі, пригодницько-фантастичного роману. Але це політематична література, яка зорієнтована на синтез та еkleктику (частково диктовану постмодерними впливами) у плані форми й адаптовану систему цінностей й естетичні категорії у плані змісту, що зумовлено власне специфікою текстів для дітей.

Література для дітей послуговується усталеними жанровими формами і створює власну жанрову систему. Домінуючими жанрами сучасних польських прозових текстів для дітей є повісті та оповідання, які адресовані дітям молодшого та середнього шкільного віку, та літературні казки, які адресовані дітям дошкільного та молодшого шкільного віку. Найменше звертаються до великих епічних жанрів, зокрема роману. Вибір жанру письменником в літературі для дітей зумовлений тематикою, сюжетними мотивами, типами персонажів, наративними практиками, свідомою орієнтацією на вікову категорію читачів. Качак Т. ст. 24

3.1 Проблематика і характери у книгах дитячої літератури початку нового століття

А. Гловінська – велика любителька дитячих книг, популярна сучасна письменниця та ілюстраторка, яка створює розвиваючі книги, що навчають і розважають найменших. Найвідомішими публікаціями є серія «Киця Коця», яка містить у собі такі художні витвори як: «Киця Коця має брата Нунуся», «Киця Коця майструє», «Киця Коця і на велосипеді», «Киця Коця в бібліотеці», «Киця Коця на тракторі» або «Киця Коця прибирає», «Киця

Коця каже «ні»», «Киця Коця на ігровому майданчику», «Киця Коця хвора», «Киця Коця каже «Доброго ранку»», «Киця Коця в дитячому садку» та інші.

Це ціла серія книг про пригоди рішучої Киці Коці, яка відкриває світ разом зі своїми друзями. Книги написані простою та зрозумілою для дитини мовою. Барвисті та яскраві ілюстрації ще більше спонукають читача до перегляду та читання. Короткі історії навчають, розважають, розвивають і змушують дитину шукати відповіді на різноманітні питання. Ця серія містить десяток різноманітних назв, де кожна пригода цікава, захоплююча, яка дозволяє дитині якнайшвидше та найлегше зрозуміти навколишній світ та адаптуватися до всього нового, що оточує дитину. А. Гловінська наголошує на тому, що вона підбирає такі заголовки, що відображають наше життя і завдяки яким зможе пояснити навколишній світ, вона упевнено рекомендує цю серію книг діткам, адже переконана, що вони обов'язково сподобаються не лише дітям, а й батькам [58, с. 2].

Конгитивний та емоційний розвиток дитини є важливим елементом, який інтегрує її в суспільство, навколишнє середовище, дозволяє відкривати все нові і нові елементи. Завдяки цікавим та захоплюючим змістом та чудовим ілюстраціям, книги дають можливість навчити дитину свідомо розвиватися з раннього віку.

Головна героїня серії книжок «Киця Коця» – це маленька тваринка, яка є відображенням сучасної дитини зокрема відкритої, яка любить ігри, пустощі, переживає конкретні події, емоції, відкриває світ і завжди дізнається про щось нове. У книзі «Киця Коця каже «ні» розкриваються імпульсивні емоції маленької героїні, які характерні бунтарським діткам, які не хочуть слухати та ігнорують слова дорослих. Головну героїню ми зустрічаємо в магазині, куди вона ходила за покупками з мамою. Кошеня нудьгує та ігнорує всі прохання щодо терпіння та хороших манер. Коли головний герой зустрічає свого друга в магазині, він вмовляє його втекти. Відповідна історія це ідеальний привід поговорити про належну поведінку

як у громадських місцях, так і поза ними. Адже забороняється збивати продукти з полиць, кричати і бігати по магазину. Окрім того, у таких місцях легко заблукати, тому діти повинні триматися батьків. Втеча або вчинок на зло ні до чого доброго не призводить, а може завдати великої шкоди, іноді навіть призвести до трагедії. Варто довести до відома дітей, що якщо вони заблукали в магазині, вони повинні негайно звернутися за допомогою до охоронця або іншого працівника. Автор вдало використовує важкі але важливі для малюків поняття, а після прочитання тексту дитина засвоює мораль оповідання, що найважливіше завжди слухати старших людей, особливо батьків [64, с. 5].

Серед серій «Киці Коці» також варто виділити повчальну історію «Киця Коця. Це моє!» Киця Коця разом зі своїм найкращим другом Пацеком грають у магазин. Однак розвага не вдається – маленьке кошеня не хоче ділитися своїми іграшками, тому Пацек не хоче продовжувати гру. Киця не розуміє, що сталося. Наступного дня вона зустрічається в пісочниці з іншими друзями, але і цього разу не отримує багато від спільного будівництва замків і пісочних тортів. Маленьке кошеня знову не хоче нікому позичати свої зліпки. Друзі сумні та розчаровані, а вона дивується, чому ніхто не хоче з нею грати. Із часом виявляє, що грати на самоті зовсім неприємно. Письменниця у діях кошеняти показує як впорається з цією ситуацією, як повернути своїх друзів [67, с. 4].

Киця Коця вивчає правила повсякденного життя, отримує нові навички та дізнається про нові ситуації, дуже цікавиться світом, ходить у дитячий сад, магазин, плаває в басейні, вчиться прибирати, відвідує лікаря. Іноді вона також має свої маленькі турботи, наприклад, не може заснути. У книзі «Киця Коця готує» проводить день зі своєю бабусею, яка пропонує онучці разом приготувати їжу. Перш ніж почати готувати, кошеня виконає кілька дуже важливих дій: покладе цеглинки, якими вона гралася, у коробку, розкладе книжки на полиці та всі іграшки на свої місця. А після

того, як вона прибереться, вона ретельно виміє руки, бо бабуся каже, що це дуже важливо. Потім Киця Коця разом з бабусею зварить суп і напече печиво. Щоб це сталося, кішка спочатку поміє овочі, а потім, нарізані бабусею, кине їх у каструлю. Дізнається, що для випікання печива потрібні борошно, цукор, яйця та масло, а також качалка та кондитерська дошка, про правила безпеки, яких необхідно дотримуватися на кухні, щоб не обпектися [63, с. 3].

«Киця Коця в місті. Вуличний рух» – одна з історій, де наша героїня буде вивчати правила дорожнього руху. Киця Косія вирушає в подорож до центру міста на трамваї. Там їй доведеться мати справу, серед інших з перетином жвавої дороги. Він навчиться бути обережним, що важливо, коли на вулиці людно. Завдяки «Киця Коця на пікніку» та «Киця Коця на велосипеді» дає малюку ідею приємно провести час на вулиці. Читаючи книгу «Киця Коця в поїзді», дитина може побачити, як виглядає подорож цим видом транспорту. Якщо батьки хочуть привчити дитину до порядку, то варто звернутися до книги «Киця Коця прибирає». Найкраща зимова пригода століття відображена у «Киця Коця. Зима» [68, с. 4].

Як виглядає аеропорт і що потрібно зробити перед посадкою в літак? Про це можна дізнатися, прочитавши книгу А. Гловінської «Киця Коця в аеропорту». Киця Коця ще маленька, але щодня вчиться новому. Великі пригоди переживає героїня зі своєю родиною. Цього разу готується до подорожі літаком. Киця Коця їде до Варшави, де милується величезним аеропортом. Маленька донька може розраховувати на те, що тато все їй пояснить. Перш ніж сісти в літак, він повинен пройти перевірку багажу, документів і безпеки. Це все справді захоплююче! Зрештою, Киця Коця нарешті сідає в літак і почувається там фантастично [65, с. 4].

«Киця Коця на дитячому майданчику» вже підкорила серця багатьох маленьких читачів. Цього разу читач разом із милою кішечкою та її друзями проведе приємні моменти на ігровому майданчику. Завдяки книзі він

дізнається або запам'ятає назви предметів, речей, обладнання та іграшок, розташованих на площадці, і запам'ятає правила, які діють поза межами дому. Він також дізнається, що завжди варто намагатися боротися зі своїми страхами, навіть коли щось здається неможливим [66, с. 3].

Серія навчальних книжок «Киця Коця» спеціалізується на дитячій тематиці. Вся серія складається з понад 30 заголовків про пригоди маленького котика і користується невтомною популярністю серед найменших читачів та їхніх батьків. Серед широкого асортименту представлені: «Киця Коця на тракторі», «Киця Коця та страшна гроза», «Киця Коця та Нунусь. У лазні», «Киця Коця та Нунусь. Дуже. Мила сім'я», «Киця Коця в Африці. Тварини савани», «Киця Коця і Нунуш. Хто живе в лісі?», «Кітті Кітті в місті. Затори» та багато інших. Пригоди Киці Коці та її брата Нунуша були настільки популярні, що про їхні пригоди створили окрему серію. Життєві ситуації для малюків близькі читачам-підліткам, тому книжки неодмінно навчать читачів багатьох корисних речей, зокрема вміння читати прості та зрозумілі тексти. Історії книжок «Киця Коця» побудовані таким чином, щоб кожна дитина дошкільного віку могла ідентифікувати себе з маленькою героїнею. Завдяки цьому читач пізнає світ і дізнається, чому в певних ситуаціях потрібно поводитися відповідно до прийнятих правил. Киця Коця також допомагає приборкати дитячі страхи та страх перед невідомим. Разом із маленьким котиком дитина в безпечних умовах приймає нові життєві виклики.

Серед популярної дитячої літератури для дітей нового століття є твори Дороти Сувальської.

Серія книг «Вітівки Сюзанки» розповідають про шкільні та сімейні пригоди дівчинки Сюзанки. У них повно гумору, кумедних несподіванок, шалених ідей, неймовірних приколів, які точно захоплять сучасного юного читача!

Сюзанчина родина переїхала до маленького міста під Варшавою, щоб відпочити від столиці. Відпочинок відпочинком, але без друга чи подружки зовсім ніяк. Та доля милостива до Сюзанки й не тільки пробачає дівчинці її невинні шкоди, а й дарує їй подружку Марту та друга Яшка. Батьки Сюзанки – митці: мама – художниця, тато – комп'ютерний графік. Творча сімейка, тому фантазії в дівчинки неймовірні. Це добре й для Сюзанки та її молодшого брата Каспера, і для книги в принципі. Адже доволі цікавий хід – зробити головних дорослих героїв творчими особистостями. Це дозволяє припустити, що вони вже позитивно відрізняються від усіх інших мам і тат: не сварять лише через те, що дитина забруднилася, граючись у дворі, а розуміють, що людині дев'яти років психотерапевт часом потрібніший, ніж людині років тридцяти п'яти. А шкільна психологиня знає, що Сюзанка – дитя як дитя, зовсім не зла й точно щаслива дівчинка-батарея, із якою насправді відбуваються всі ті пригоди, про які вона розкажує. Усі дорослі є позитивними та веселими людьми, але окрім суворої та нудьгуватої учительки Сюзанки, це лише одна негативна персона.

Перша книга серії «Витівки Сюзанки» написана у вдалій формі: повість складається з коротких мікро-сюжетів, у яких зображується змістовно «автономний» епізод, і ці епізоди логічно продовжують один одного («Сюзанка хитрує!», «Сюзанка в мережі та в житті»). Нова частинка – нова пригода головних героїв, ще можуть з'являтися нові персонажі, а мікро-сюжети об'єднуються макро-сюжетом (уся книга) [51, с. 5].

Серед новинок Д. Суальської це «Іво з Нудоландії». Книжечка, яка загалом розрахована на дітей старшого віку. Це оригінальна сучасна казка, де змальована дивовижна земля, замок, принцеса, а також телебачення, текстові повідомлення та психологи. Нудоландія – тихе, безпечне і нудне місце, де не відбувається нічого цікавого. Всі, тобто майже всі, жителі щасливі, живуть спокійно, без будь-яких несподіванок. Вони настільки

щасливі, що навіть святкують щорічне свято – День миру. Але винятком є принцеса Мірабелла, яка змалку мріяла про пригоди і нарікала на нудьгу у своєму королівстві. Її батько, король, щоб приборкати витівки дочки, купив їй телевізор із супутниковим доступом, де його улюблена донечка могла спостерігати за тим, що відбувається у світі. Вона особливо любить фільми про супергероїв із надзвичайними здібностями. Дівчина мріяла, щоб хтось такий став її чоловіком у майбутньому. Іво – це тихий та непомітний садівник, вихований дідом, був особливо розумним, відчував почуття до принцеси [82, с. 4].

Одного разу в королівстві сталося щось несподіване, у що важко було повірити мешканцям. З'явився дракон і почав все більше домінувати в королівстві. Король вирішив знайти спосіб перемогти його. Він вирішив пошукати в інтернеті супергероя, який би знищив звіра, але нічого не допомогло. Лише відважний та спокійний Іво справився з драконом. «Iwo z Nudolandia» показує, що іноді технології можуть бути фатальними, супергерої існують лише у фантазіях та у страху лише великі очі.

Д. Сувальська дуже вміло поєднала класичні елементи казки з сучасністю зокрема дракона, і принцесу, і відважного сміливця, і при цьому вони користуються Інтернетом, супутниковим телебаченням або смс. Таке поєднання може здатися досить божевільним і сміливим, але воно відмінно підійде для дітей. Іноді читачам важко зрозуміти старі видання казок, для них це абсолютно нереальний, далекий світ. Автор створив універсальну книгу, яка неодмінно сподобається читачеві.

Книга містить дуже гарні ілюстрації, які доповнюють розповідь і чудово вписуються в атмосферу оповідання [82, с. 5].

«Cień w błękicie» – надзвичайно поетична історія про дорослішання, батьківську любов і почуття безпеки, а також про потребу відкривати світ, сміливість й мужність йти власним шляхом.

Вилупившись, маленьке пташеня могло сховатися в пухнастих і теплих пір'їнках своєї матері. Тоді це було безпечно. Йому не вистачало близькості кожного разу, коли мама вилітала з гнізда по їжу. Проте з часом страх перед невідомим ставав меншим, а цікавість ставала все сильнішою. Малюк із захопленням дивився на птахів, що ширяли під небом, нагадуючи тіні на блакитному тлі. Його бажання літати швидко зникло, коли він побачив пташеня з сусіднього гнізда, якого мати виштовхнула з безпечного будиночка. Автор змальовує сміливість та мужність головного героя, який поборов свій страх.

Книга Дороти Сувальської – зворушлива історія про дорослішання. Діти, читаючи про долю маленького пташиняті, матимуть можливість переконатися, що всі бояться нових вражень і змін. Маленькі читачі також побачать, що варто цікавитися світом і не дозволяти страху обмежувати нас [81, с. 3].

Серія «Егмонт» під назвою «Читаю собі» була створена з метою пробудити у дітей любов до книги. Кожна книжка – окрема історія, окрім того, вони розділені за рівнем складності. «Рівень 3 – ковтаю сторінки» підійде дітям, які читають самостійно, тобто приблизно у 7 років. Видання буклетів третього рівня кардинально відрізняється від попередніх, адже в ньому більше тексту та маленьких чорно-білих малюнків, що вже нагадує книгу для дорослих. Додатковою перевагою всієї серії є глосарій важких слів у кінці книги [83, с. 2].

Яскравими, цікавими та повчальними творами для дітей пронизана творчість Ніколи Кухарської, яка також є художником-графістом, ілюстратором, дизайнером.

«Zwierzęta, które zniknęły. Atlas stworzeń wymarłych» – книга Ніколи Кухарської, яка відповідає на найпроникливіші запитання читача – не лише дітей, а й дорослих. Завдяки красивим, барвистим ілюстраціям і цікавим статтям ми знайомимося з історією нашої планети під абсолютно

новим кутом зору. Ми дізналися долю не тільки ссавців, рептилій і земноводних, а й риб і навіть комах, про кількість цих тварин, про найвідоміші тварини та про те, в яких музеях можна знайти найцікавіші та найцікавіші доісторичні істоти. Видання також привертає увагу юних читачів до важливості дбайливого ставлення до навколишнього середовища: окрім теорії вимирання, автор пояснює сучасні причини зникнення різних видів і наголошує на сумній ролі діяльності людини в цьому явищі. Маленькі читачі матимуть можливість дізнатися більше про тварин, як дбати про навколишнє середовище та більш відповідально ставитися до навколишнього.

«Кісткові тварини зникли. Атлас вимерлих істот» – це видання, викладене доступною, простою мовою та забезпечене великою кількістю регіональних привабливих графічних зображень. Контент подається по суті, конкретно й точно, не збентежує й не набридає юним глядачам, а магія й обстановка зацікавлюють. У конкретній книзі є причини вимирання видів, поділ на епохи та види, що жили та вимерли в різні епохи, перелік тварин, які нещодавно вимерли, і тих, що перебувають під загрозою зникнення.

Чудова книга як для знайомства з видами, так і для ознайомлення дитини з питаннями охорони природи. Вона викладена естетично й реально, але досить коротко, щоб не відштовхнути інтерес юного читача [84, с. 4].

«Факти і перекази про драконів» – це жартівливо-правдивий конспект про казкових зміїв: дрібних чи великих, пустельних чи навіть космічних. Дитина дізнається про драконів усе: їхню унікальну анатомію, дієту, цикл розвитку від яйця і аж до будинку для старих. Найцікавіше – у книжці розкрито непросту історію драконячо-людських взаємин. Дотепні ілюстрації Н. Кухарської з елементами коміксу закохають у себе юних шанувальників і шанувальниць драконів і зроблять читання казково цікавим [70, с. 5].

«Як це працює» – це невелика серія книг, яка також охоплює тему людського тіла, будівель, книг і спорту, створених за одним і тим же принципом.

«Jak to działa? Ciało człowieka» – книга, яка надає можливість дізнатися таємниці тіла людини разом із рішучою Кларою, перед якою ще багато таємниць. Адже організм людини є однією з найскладніших систем.

Клара, розумна та надзвичайно допитлива дівчина, яка хоче зрозуміти, як функціонує тіло людини. Її мрія в майбутньому стати медсестрою або лікарем. Тому кожна вільну хвилину вона витрачає на вивчення анатомії та розширення своїх знань. На щастя, у Клари є чудовий дідусь, який терпляче відповідає на всі її запитання та сумніви, а також вміє чудово малювати, тому він готує для внучки докладні та зрозумілі малюнки, на яких все їй пояснюють. Клара, як і більшість дітей, сприймає деякі речі буквально, тому її дідусь змушений терпляче все їй пояснювати, наприклад, що означає, коли в когось мушки в носі чи метелики в животі, коли в когось течуть слинки, хто має золоте серце, чи воно справді зроблено з дорогоцінного металу.

Книга поділена на чотири частини. Перша має назву «Я і моя родина», у другій частині ми дізнаємося про органи чуття людини та роботу мозку, третя – про здоровий спосіб життя, у четвертій – відвідуємо лікаря. Клара дізнається, що таке лабіринт, що таке заколисування, звідки беруться сльози, що роблять нирки, підшлункова залоза та інші внутрішні органи, що таке лоскіт і багато-багато іншого. Юний читач у доступній формі набуває наукові знання, дізнається багато цікавих фактів, які його обов'язково зацікавлять [71, с. 5].

«Тварини. Як це працює» Н. Кухарської – своєю незвичайністю та неймовірною цікавістю захоплює книга з унікальним задумом і характером, що поєднує в собі розвагу та навчання, у якій розкривається чимало таємниць про тварин, що мешкають у домівках, на фермі, у парку чи

лісі, де описуються різноманітні цікавинки про їхні звички, подеколи кумедні, особливості поведінки, внутрішньої будови й навіть мислення [72, с. 3]. Що безперечно відрізняє його від інших видань, так це незвичні ілюстрації. Вони є частинами тіла окремих тварин. Є поділ на домашніх, лісових, сільськогосподарських і тих, що живуть у парках. Із кожною твариною читач знайомиться завдяки героїні Кларі, яка любить тварин і хоче знати про них все та у майбутньому хоче стати людиною, яка працює з тваринами.

Образи тварин створюються, коли дідусь Клари відповідає на запитання онуки. Питання Клари прояснюються завдяки малюнкам і розповідям дідуса. У книзі з гумором, а іноді й дрібною солі показано, що є у тварин і де вони живуть. Окрім того, описуються професії, пов'язані з тваринами, наприклад, зоопсихолог або ветеринар.

«Jak to działa? Książki». Книги супроводжували людей століттями, даючи знання та розваги. Вони є їх безцінним джерелом, і Клара просто любить їх і хоче дізнатися про них якомога більше.

Клара цікавиться світом, який її захоплює. Вона дуже хоче зрозуміти, звідки беруться книги. Із ними у неї також пов'язані сни. У майбутньому вона хоче стати бібліотекарем або письменницею. Буквально кожную вільну хвилину витрачає на отримання інформації. На щастя, вона не одна, на допомогу їй знову приходять дідусь, який, побачивши великий інтерес Клари до книг, вирішив відповісти на всі її запитання: яка різниця між папірусом і пергаментом, чи можемо ми «врятувати» історію за допомогою вузла та мотузки, яка композиція та оформлення книжки, чим саме займається літературний агент і які його обов'язки, із чого робили папір і як його роблять сьогодні, що таке курсив, шерифи. Усе це та багато читач може дізнатися в цій книжці.

Це цікава подорож, яка показує різні цікавинки та привабливі факти про книги. Також буде веселощі, гумор і навчання.

Видання поділено на три частини. Перша присвячена найдавнішим першим книгам. Друга частина розповідає про книги, коли винайшли папір та друкарство. У третій – про сучасні книги, від моменту написання автором до моменту потрапляння на полиці книжкових магазинів.

Дуже важливим елементом видання є фантастичні ілюстрації, які не позбавлені гумору [76, с. 3].

«Розкажу тобі, мамо. Що роблять коти» описує передбачуване й спокійне життя гладкого Грубіяна. Воно «котиться» від миски до канапи й назад. Та якось люди вирішують, що Грубіянові потрібен хтось, хто примусить його рухатися... і родина збільшується, у ній з'являється руда кицька Жабка з котячого притулку.

Неймовірно кумедна ілюстрована історія для всіх, без винятку, любителів котів, «Розкажу тобі, мамо, що роблять коти» – це перша котяча енциклопедія для маленьких читачів, які не зможуть відірватися від пригод Жабки, Грубіяна та їхніх друзів. До того ж, це чудова нагода навчитися доглядати за тваринами. У книзі також містяться завдання, які розвивають спостережливість, а ще – можливість відшукати заховані деталі [85, с. 3].

Детективними історіями у польській дитячій літературі прославилася Юстина Беднарек. Одним із найкращих творів дитячої літератури останніх років є серія книг «Дивовижні пригоди десяти шкарпеток». Усі тринадцять оповідань у книжці Юстини Беднарек веселі, веселі, але й зворушливі. Вони навчають універсальних істин.

«Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych)» розповідає про те, куди зникають шкарпетки в будинку маленької Бе, і про те, як втрачені шкарпетки виходять у світ, роблять запаморочливу кар'єру та переживають великі пригоди: стають кінозірками, детективами, мишачими мамами чи просто заклеюють вороняне гніздо. Дивовижні пригоди десяти шкарпеток чудово проілюстровані історіями Данієля де Латура, які розважають і дітей, і дорослих.

Перша частина серії – найбільш нагороджена книга дитячої літератури 2016 року. Номінована на конкурсі ІВВУ, здобула звання найкращої дитячої книги на конкурсі Empik Przecinek і Крокка та здобула Літературну премію міста Варшави. Претендувала на звання Найкрасивішої книги року Польської асоціації книговидавців і була у списку 15 найкращих книг 2016 року за версією порталу Juniorowo.pl.

У 2017 році «Дивовижні пригоди десяти шкарпеток» додано до літератури для 1–3 класів. Їх перекладено багатьма мовами зокрема України, Греції, Чехії, Нідерландах, Іспанії та Словаччині [52, с. 3].

Читач під час прочитання «Нових пригод Шкарпеток» («Nowe przygody skarpetek (jeszcze bardziej niesamowite)») переживає неймовірні емоції, адже супроводжує малиновий носок і дівчину, яка летить у космос, або блакитний носок, який стає музою відомого письменника, або відчує себе в ситуації чорного аніланового носочка, який допоможе маленькому хлопчику як супергерой.

Автор показує, що цікавість до світу дозволяє змінювати себе та впливати на долю інших. Таким чином, він навчає читача, що наша мета має полягати в тому, щоб прагнути змінити реальність навколо нас на краще, починаючи з нас самих – незалежно від того, ким і чим ми є [53, с. 3].

«Skarpetka na tropie czyli kto ukradł złoty guzik» продовжує історію маленької Бе, де її мама і тато збираються на побачення. Переглядаючи гардероб, мама розуміє, що на її улюбленому елегантному жакеті немає гудзика. Один із носків відкриває лінію трофею та вирішує знайти втрачений предмет, йде на пошуки.

Автор знову показує, що для тих, хто хоче, нічого складного не має і завжди варто слідувати голосу інтуїції, і тоді багато чого піде на краще. Головна героїня допомагає багатьом зустрічним героям і змінює їхні долі – і читачів разом з нею [56, с. 5].

«Sekretna historia ludz... skarpetek» – це довгоочікувана п'ята частина серії бестселерів про «Неймовірні пригоди десяти шкарпеток». Це найбожевільніша та захоплююча пригода, у якій читач отримує докази того, що правлять шкарпетки та дізнається, що відвідування музею може бути таким же захоплюючим, як політ у космос, зустріч з живими динозаврами чи знайомство з ними.

У музей читач вирушить разом із маленькою Бе та її незвичайним дідусем – куратором (це джентльмен, який працює в музеї) та неповторним оповідачем захоплюючих історій. Він проведе вас таємничими закутками музею, огляне експонати та послухає незвичайні історії про пригоди непокірних і всюдисущих носків. І читач дізнається про найбільш збережені таємниці історії, де цілком можливо, що історія народу була замішана з самого початку із шкарпетки. П'ятий том серії «Дивовижні пригоди десяти шкарпеток» проливає нове світло на відомі факти з історії Польщі та світу.

На початку є невеличка стаття про куниць, де видно, що це нелюбимі людині хижакі, які перегризують усілякі кабелі та дроти, які в тому числі розташовані в автомобілях. Суспільство має багато нарікань і негативного ставлення до тварин. Ніхто не може знайти спосіб це зробити. А куниці – тварини безневинні, які тягнуться до тепла та їжі, люблять спостерігати за поведінкою людей і оцінювати їх стиль одягу. Прост Євстахій, Томаш Монтана, Еузебіуш (Ебі), пані Патриція та Пуфка – п'ятеро розумних і непокірних куниць.

«П'ять кмітливих куниць» – це казка для дітей і дорослих. Вона написана простим і легким стилем з чудовим почуттям гумору. Це чудова забава та розвага, поєднує в собі фантастичні (приготування куниць), кримінальні (розслідування куниці) та кулінарні елементи (кілька оригінальних рецептів смачних страв). Урізноманітнена великою кількістю цікавих, привабливих ілюстрацій. У ній представлені позитивні та негативні персонажі. Виявилося, що ці злі персонажі були переважно людьми, які

спочатку скаржилися на невинних тварин, а потім, на жаль, завдавали їм болю. Казка розповідає про любов, дружбу, підтримку, допомогу, досягнення своїх цілей, здійснення мрій, а також про ненависть, заздрість, ревності, брехню, біль. Спонукає на роздуми, висновки, містить не один важливий посил, мораль – тварини (як і люди) – це живі істоти, які теж мають почуття, потребують догляду, турботи та поваги. Вони не повинні страждати, тому що вони цього не заслуговують [55, с. 4].

«O kurza twarz!» – це тепла, мудра та надзвичайно кумедна серія книжок для дітей, яка розповідає про чотирьох темпераментних курей, які викликають чимало позитивного замішання у п'ятиособовій і лише на перший погляд звичайній родині огірків..

Серіал «O kurza twarz!» – це історія, написана з великою чутливістю до світу дітей, про те, що різноманітність – це багатство. Про взаємну повагу, дистанцію один до одного та відкритість дивним будням. Численні жарти та комічні пригоди персонажів роблять книгу приємнішою для читання. І хоча вся історія здається легкою, смішною, насправді вона також приховує глибший, серйозніший меседж. У книзі приховані важливі проблеми, які охоплюють сучасний світ, які потрібно вирішувати, і книга певною мірою може в цьому допомогти.

Яскравий і смішний текст неповторної Ю. Беднарек ідеально доповнюється сміливими ілюстраціями Н. Яворовської-Духлінської [54, с. 4].

Отже, до числа найважливіших елементів дитячої дітератури слід відносити гру та фантастику, адже все йде від психології читачів, від дитячої психіки взагалі і особливостей сприймання дітьми художнього слова. Автори порушують теми та проблеми, що відображають сучасну дійсність. Головними героями досить часто виступають саме однолітки читача, які переживають ті ж труднощі, зустрічаються з повсякденними проблемами та звичайними представниками суспільства. Вік їх може

варіюватися залежно від психофізіологічного розвитку читацької аудиторії. Слід виокремити, що найбільш поширеними персонажами сучасних творів виявилися реальні персонажі у казковому світі, казкові персонажі у реальному світі та реальні персонажі у сучасних соціокультурних умовах. Щодо характерів, які зображені в книгах для дітей, то варто сказати, що письменники зображували переважно героїв, яким притаманні хороші риси характеру, але в деяких моментах проявлялися й погані.

3.2 Система творчих засобів сучасних польських письменниць

Сучасна література для дітей А. Гловінської, Д. Сувальської, Н. Кухарської, Ю. Беднарек цікава своєю оригінальністю та неповторністю, вражають своєю витонченістю й глибиною зображення проблематики і характерів. Індивідуально-авторські манери письма та відображення описуваних подій митців слова робить тексти цікавими для читання (не лише дітям, а й дорослим) та дослідження, адже для їхніх книг характерні: тяжіння до сюжетності, створення ефекту «впізнавання реальності», використання мелодраматичної інтриги творів, використання гри та детективності, заглиблення в дитячу психологію, інтерес до внутрішнього світу динити.

Завдяки сімейному життю А. Гловінська розпочала свою творчість. Саме завдяки власним дітям авторка вирішила писати та ілюструвати книги для дітей. Адже тієї літератури, яку письменниця приносила додому дітям вже не вистачало, тому вона вирішила самостійно створити серію книжок та навіть дитячі розмальовки.

А. Гловінська підійшла до написання дитячих книжок досить відповідально та серйозно. Бо її видання допомагають діткам розвивати допитливість, уяву, наприклад, у «Киці Коці» розповідає про космос, пори року, тварин, пояснює, що таке робота пожежника чи поліцейського.

Доброзичливий котик легко пояснить дитині, як поводитися у різних містах зокрема поїзді, бібліотеці, басейні, дитячому садочку, під час грози тощо. Книжки пояснюють малюкові, що робити, коли йому не спиться, чому варто їсти овочі та фрукти, чому важливо доглядати за собою та прибирати після себе. Варто сказати, що письменниця створила такі книжечки, які чудово підійдуть для розвитку малюка та його виховання.

Усі екземпляри книг виготовлялися спеціально з міцного картону, щоб ними користувалися діти та батьки тривалий час.

Ілюстрації А. Гловінська створювала сама, вони дуже оригінальні, творчі, барвисті, милують око.

Зміст приємний і легко читається.

Для більшого захоплення до книжок письменниця створила настільні ігри та головоломки «Киця Коця». Крім великої колекції різноманітних назв, створені також іграшки з героями цієї серії. Це, наприклад, пазли для дітей 2–3 років із кількома десятками міцних елементів. Вони дозволять створити улюблені сцени з популярних книг. Крім того, популярністю користуються і настільні ігри з цієї серії, розраховані на кількох людей.

Д. Сувальська не лише письменниця, ілюстраторка, сценарист, засвоєю професією ще й журналіст. Завдяки саме цьому письменниця вдало пише повісті для дітей та підлітків із справжніми детективними розслідуваннями. Письмениця дуже вміло поєднала у своїх книгах класичні елементи казки з сучасністю та фантастикою, зокрема дракона, і принцесу, і відважного сміливця, і при цьому вони користуються Інтернетом, супутниковим телебаченням або смс. Таке поєднання може здатися досить божевільним і сміливим, але воно відмінно підійде для дітей. Іноді читачам важко зрозуміти старі видання казок, для них це абсолютно нереальний, далекий світ. Книги переповнені кумедними несподіванками, шаленими ідеями, неймовірними приколами. У своїх творах підіймає важливі проблеми дитини у світі, її становлення, прийняття самого себе, свою

індивідуальність, свої недоліки, як з легкістю побороби свої страхи та знайти своє місце під сонцем. У дитячих витівках і жартах автор сховала багато корисної інформації, про правила поведінки в інтернеті, про повагу і дружбу, про слухняність і манери, а також про перші почуття.

Письмениця створила універсальні книги, яка неодмінно сподобається читачеві. Її твори настільки цікаві та дотепні, що їх читають не лише діти, а також дорослі.

Книги містить дуже гарні та кольоритні ілюстрації, які доповнюють розповіді і чудово вписуються в атмосферу історій. Хоч і сама Д. Сувальська є ілюстраторка, але більшість її книг оформила Н. Кухарська.

Н. Кухарська пише пізнавальні та дотепні книги для дітей та власноруч ілюструє своєї книги. Хобі – писати тексти на старій друкарській машинці. Авторка пише неймовірно кумедні, ілюстровані історії про життя, природу, людей, тварин, предмети тощо. У них багато різних елементів та завдань: пошуки відмінностей, лабіринти, пошуки істини, багато героїв, яких можна довго розглядати і мають різні настрої та характери, твори містять навіть тести, які читач може пройти. Читаючи твори Ніколи Кухарської, дитина у доступній формі набуває наукові знання, дізнається багато цікавих фактів, які її обов'язково зацікавлять.

Дуже важливим елементами усіх видань є фантастичні ілюстрації, які не позбавлені гумору.

Ю. Беднарек у своїх фантастичних детективних творах порушує тему сенсу життя. Вона зробила розслідування та розгадала найбільшу загадку на світі, яку ще нікому не пощастило розкрити куди ж все ж таки тікають шкарпетки. Виявляється вони просто обирають волю і навіть здатні зробити кар'єру: шкарпетки-кіно-зірки, шкарпетки-детективи, шкарпетки-політики та інші. Словом, шкарпетки, які здатні змінити не лише своє життя, а й долю інших. Після прочитання творів письменниці, то можна змінити своє бачення навіть на діряву чи стару шкарпетку. Герої книг Ю. Беднарек йдуть

назустріч пригодам і беруть долю в свої руки (або ноги). Завдяки сміливості і наполегливості можна змінити не тільки своє життя, але і світ навколо, допомагати іншим стати щасливими. А це саме те, до чого варто прагнути кожному, неважливо, чоловік ти чи носок.

Варто наголосити на тому, що сучасні дитячі письменниці використовують реальні історії та реальні персонажі, їхня поведінка, характери, дії, манери. Під кожним головним героєм криється сучасна типологія дитини. Саме тому ці твори такі близькі читачам та батькам.

Отже, сучасні польські дитячі письменниці використовують всі можливі творчі елементи для того, щоб не лише зацікавити читачів у прочитанні книги, а на основі прочитаного матеріалу діти навчалися. У книгах письменників, описано багато ситуацій, які сьогодні й у майбутньому можуть допомогти дітям. У книгах читачі знайдуть для себе багато цікавого та пізнавального. Творчість цих письменників цікава не лише дітям, а й багатьом дорослим.

ВИСНОВКИ

Література для дітей починає активно розглядатися в літературознавчому дискурсі ХХ–ХХІ століття. Науковці акцентують увагу, передусім, на теоретичних проблемах дитячої літератури, критеріях її виділення, генезисі та особливостях функціонування.

Сьогодні дитяча література невід’ємна складова літературного процесу у всіх його проявах. До її дослідження долучилися такі літературознавці: Д. Білецький, Н. Богданець-Білокаленко, І. Бойцун, В. Вовк, Н. Гоголь, У. Гнідець, Н. Дев’ятко, Т. Качак, В. Кизилова, Ю. Ковалів, І. Круть, Л. Лебедівна, Л. Овдійчук, Е. Огар, О. Папуша, Л. Сердюк, Ю. Ступак, О. Цалаповата багато інших. Дослідженням сучасної польської дитячої літератури займалися такі науковці: А. Baluch, яка проаналізувала архетипи дитячої літератури, М. Sackowska, J. Cieślowski, G. Leszczyński, K. Zabawa та ін.

Тлумачення терміну «дитяча література» – досить суперечливе. Т. Качак у навчально-методичному посібнику з дитячої літератури «Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти» зазначає, що «термінологія – одна з основних теоретичних проблем дитячої літератури як науки, яку треба вирішувати», а «дитяча література» – термін, наділений суперечливими тлумаченнями. Поняття «дитяча література» має два значення: вузьке (це література, створена самими дітьми) і широке (література, написана письменниками для дітей різного віку), як зазначається у літературній енциклопедії «Дитяча література»: «література, творена безпосередньо дітьми або для дітей».

Зокрема Ю. Ковалів у «Літературознавчій енциклопедії» розрізняє «дитячу літературу» і «літературу для дітей» і подає таке трактування: «Дитяча література – усна і писемна словесність, творена дітьми. До неї належать безпосередньо пов’язані з грою різні жанри фольклору... Поняття

«дитяча література» охоплює також перші спроби пера юних початківців (поезія, проза тощо), опубліковані в періодиці для дітей». Виходячи з цільового призначення творів дослідник виокремлює і поняття «література для дітей» – «художні, науково-популярні та публіцистичні твори, написані письменниками безпосередньо для молодшого читача різних вікових категорій, починаючи з дошкільнят»

Найхарактернішими ознаки дитячої літератури, опираючись на думку Д. Білецького та Ю. Ступака є: багатство, точність та емоційність мови, динамічність розвитку сюжету, ліризм розповіді, наявність у творі предметного, конкретно-життєвого художнього образу.

Основним джерелом літератури для дітей є реальна дійсність, життя, праця, культура народу на різних етапах розвитку суспільства.

Найголовніша риса літератури для дітей – органічне злиття мистецтва з педагогікою, а специфіка зумовлюється віковими особливостями реципієнта, адресується певним віковим групам дітей, виявляється в доброті спеціальних дитячих тем, в особливостях композиції, мови творів.

Традиційними функціями дитячої літератури педагоги вважають виховну та освітню. Пізнавальна функція здійснюється через зміст книги, коли дитина його засвоює. Комунікативна функція привертає дитину до книги, допомагає краще зрозуміти себе, навчає висловлювати свої думки та почуття. Начальна функція спрямовується на подання нових знань, розвивання логічного мислення, мовлення дитини, формування тезаурусу, інформаційну культуру майбутньої особистості.

На думку психологів, естетична функція літератури є не менш важливою, адже через читання відбувається формування первинного уявлення про прекрасне, про мистецькі жанри та напрями, відчуття краси поетичного чи прозового твору. Також виділяють риторичну, компенсаторну, самоосвітню.

Кінець XX – початок XXI століття стає періодом модернізації інтелектуальної, соціальної, економічної та науково-технічної сфер культурного життя польського суспільства. У цей час відбулися суттєві зміни і в літературному процесі. Культурні тенденції нового періоду потребують літературознавчих поглядів і підходів до вивчення, аналізу та інтерпретації творів сучасної дитячої польської літератури.

Проблема книги для дітей і літератури в сучасній польській науці вивчається на теоретичному, історико-літературознавчому, культурологічному, бібліологічному, педагогічному, психологічному аспектах. Наукові здобутки польських науковців свідчать про поліпшення стану польської літератури і книги для молодшого читача, про формування широкого кола спеціалістів, які здатні басити проблему широко та глибоко, в усіх її проявах, взаємозв'язках із суміжними галузями.

Усі літературні епохи славляться своїми корефеями. На межі XX – XXI століть знаковою в сучасній польській дитячій літературі стала творчість таких письменників, як: Ю. Беднарек, А. Гловінська, А. Дзевіт-Меллер, Гж. Касдепке, Г. Клімко-Добрзанецький, Н. Кухарська, С. Рудші, Д. Сувальська, О. Токарчук, М. Туллі, Дж. Хартвіг, Й. Ягелло та ін. Сьогодні зростає неабияка увага науковців до творчих здобутків видатних письменників. Це один із різновидів науково-дослідних підходів, що допомагає висвітлити велику кількість неоднозначностей у польському літературознавстві.

XXI століття є знаковим у сучасній польській дитячій літературі, ряди дитячих письменників поповнили А. Гловінська, Д. Сувальська, Н. Кухарська, Ю. Беднарек творчі здобутки яких ми проаналізували в нашій роботі.

А. Гловінська – сучасна польська дитяча письменниця. Професійно дебютувала в 2010 році публікаціями видавництва Media Rodzina в Познані. Найвідомішими стали збірка «Вся Польща читає дітям» («Cała Polska czyta

dziesięciu»), а також серія котячих пригод для дошкільнят («Kicia Kocia»). У «Видавничому домі «Школа» вийшли дві захопливі книжки для трохи старших дітлахів про шкільну компанію хлопчаків-шибеників – Каєтана і його друзів, яким ніколи нудьгувати, адже у їх головах крутиться так багато цікавих ідей. «Для чого потрібні котлети» («Do czego służy kotlet?»), «Дірка в газеті» («Dziura w gazetacie») та інші у перекладі І. Котлярської-Фесюк – книги про тих, хто не любить порядок і дисципліну, зате знає як скочити у халепу, яка пізніше перетворюється у захопливу пригоду.

Д. Сувальська – письменниця, журналіст, ілюстратор, сценарист. У творчому доробку письменниці є повісті для дітей та підлітків. В українському перекладі Ірини Тучапської маємо дві книжки «Сюзанка хитрує!» і «Сюзанка в мережі та в житті» (Видавничий дім «Школа»). Письменниця у творчому доробку має три томи поезій і романів для дітей і підлітків: «Знову стріляєш у Зузьку!», «Зузька в мережі та в житті», «Бруно та сестри», «Маріонетки Баби Яги», «Порятунок», «Веснянкувате небо», «Чорні озера», «Iwo z Nudolandia», «Rozet Królów and Polskich», «Скрижалі для повноліття», «Не все золото, яке є золото» і «Чорна Волга» (серіал «Посвячені»), «Мілка та коронована вівчарка» та «Тінь у блакиті» та інші.

Ілюстратором багатьох видань є відома у Польщі та за її межами, графік, дизайнер, художниця та письменниця Н. Кухарська. Написала і власноруч проілюструвала пізнавальну й водночас дотепну книгу для дітей про будову нашого тіла «Як це працює? Тіло людини» (переклад М. Жойа, Видавничий дім «Школа»). Серед яскраво проілюстрованих видань є справжня котяча енциклопедія для маленьких читачів «Розкажу тобі, мамо, що роблять коти», написана у співавторстві з Й. Вайс, перекладена на українську Б. Антосяк (видавництво «Урбіно»).

Ю. Беднарек – польська дитяча письменниця, журналіст, перекладач, редактор жіночих журналів, філолог-романіст. Авторка книжки «Неймовірні пригоди десятиох шкарпеток (чотирьох правих і шістьох

лівих)». Видання вийшло у видавництві «Урбіно» у перекладі Божени Антоняк, із ілюстраціями Даніеля де Латура. Це дебютна книга письменниці, яка здобула літературну нагороду Столичного міста Варшави та звання «Найкращої дитячої книги» в конкурсі «Przecinek s Kropka», у 2015 році отримала номінацію в конкурсі ІВВУ. «Неймовірні пригоди десятиох шкарпеток» також брали участь у конкурсії на звання «Найкрасивішої книги польського року книговидавництва». У серії видавництва «Latawiec» вийшла авторська кулінарно-детективна повість «Pięć smart kun», що була номінована у конкурсі польської секції ІВВУ «Книжка року 2016».

Сучасні польські письменниці, яких ми описали у нашій роботі, належать до митців слова, творча спадщина яких є дуже багатою, колоритною, близькою багатьом поколінням поляків так і українців. Вони належать до періоду історії польської літератури, який можна назвати літературою кінця ХХ початку ХХІ століття, що є епохою шукання та становлення нових шляхів, обріїв, досягнення нових висот у літературі.

Найважливішими елементами дитячої літератури є гра та фантастика, яка йде від психології читачів, від дитячої психіки взагалі і особливостей сприймання дітьми художнього слова. Автори порушують теми та проблеми, що відображають сучасну дійсність. Головними героями досить часто виступають саме однолітки читача, які переживають ті ж труднощі, зустрічаються з повсякденними проблемами та звичайними представниками суспільства. Вік їх може варіюватися залежно від психофізіологічного розвитку читацької аудиторії. Слід виокремити, що найбільш поширеними персонажами сучасних творів виявилися реальні персонажі у казковому світі, казкові персонажі у реальному світі та реальні персонажі у сучасних соціокультурних умовах. Щодо характерів, які зображені в книгах для дітей, то варто сказати, що письменники зображували переважно героїв, яким

притаманні хороші риси характеру, але в деяких моментах проявлялися й погані.

Сучасна література для дітей А. Гловінської, Д. Сувальської, Н. Кухарської, Ю. Беднарк цікава своєю оригінальністю та неповторністю, вражають своєю витонченістю й глибиною зображення проблематики і характерів. Індивідуально-авторські манери письма та відображення описуваних подій митців слова робить тексти цікавими для читання (не лише дітям, а й дорослим) та дослідження, адже для їхніх книг характерні: тяжіння до сюжетності, створення ефекту «впізнання реальності», використання мелодраматичної інтриги творів, використання гри та детективності, заглиблення в дитячу психологію, інтерес до внутрішнього світу дитини.

Перспективами подальших наукових досліджень слугують подальші детальні вивчення сучасної польської дитячої літератури, зокрема глибше осягнути її специфіку, жанри та ідейно-художню концепцію. Також в дослідженні було виявлено, що детальною характеристикою творчості та загалом життя письменників, ще ніхто глобально не займався. Тому в майбутньому наукове дослідження може стати поштовхом до глибинного осягнення творчості та життя охарактеризованих сучасних дитячих письменниць.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Аніта Гловінська – сучасна польська дитяча письменниця. URL : <https://schoolbook.com.ua/about/authors/157/> (дата звернення 11.09.2022).
2. Арзамасцева И., Николаева С. Детская литература. Москва : Академия, 2005. 576 с.
3. Атлас зниклих тварин. URL : <https://bizz.monolith.in.ua/uk/books/atlas-znyklyh-tvaryn> (дата звернення 11.09.2022).
4. Баран У. Дитяча та підліткова література: процеси ідеологічної та естетичної канонізації-деканонізації. *Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. 2016. Вип. 6. С. 8–17.
5. Білецький Д. Українська дитяча література : для педагогічних інститутів і педагогічних училищ. Київ : Радянська школа, 1963. 263 с.
6. Бойцун І. Дитяча література : навчальний посібник для студентів вищого навчального закладу. Луганськ : ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», 2013. 319 с.
7. Вовк О. Основні завдання української дитячої літератури. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16570/27-Vovk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.09.2022).
8. Гловінська А. Для чого потрібні котлети? Київ : Школа, 2017. 128 с.
9. Гловінська А. Сюзанка хитрує. Видавничий дім «Школа», 2018. 224 с.
10. Гнідець У. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики. *Література. Діти. Час : Вісник*

Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. 2011. Вип. 1. С. 27.

11. Гнідець У. Поняття «класична дитяча література» в німецькому літературознавстві ХХ століття. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2005. Вип. 538. С. 73–77.

12. Гоголь Н. Дискурс дитячого читання у давній українській літературі. Маріуполь : МДУ, 2013. С. 198–200.

13. Дитяча література як органічна частина всієї художньої літератури. URL : <https://odb.te.ua/dytyacha-literatura-yak-organichna-chastyna-vsiyeyi-hudozhnoyi-literatury/> (дата звернення 28.08.2022).

14. Єсін О. Принципи і прийоми аналізу літературного твору. Москва : Флінта, Наука, 2000. 248 с.

15. Іванишин В. Нариси з теорії літератури : навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. 256 с.

16. Качак Т. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти : збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. 132 с.

17. Качак Т., Круль Л. Зарубіжна література для дітей. Київ : Академвидав, 2014. 416 с.

18. Кизилова В. Дитяча література: стан, проблеми, перспективи. Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвузівський збірник наукових статей. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. Випуск двадцятий. С. 236–240.

19. Ковалів Ю. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. Київ, 2007. Т. 1. 608 с.

20. Корчак Я. Дети и воспитание. Педагогическое наследие. Москва : Педагогика, 1991. С. 256–261.

21. Круть Ірина Юріївна : Дослідники літератури. URL : <http://urccyl.com.ua/doslidnyky-literatury/krut> (дата звернення 14.08.2022).

22. Куманська Ю. Екологічні аспекти сучасної літератури для дітей (на матеріалі прози З. Мензатюк, О. Ільченка, І. Андрусяка) : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : спец. 10.01.01. – українська література. Тернопіль, 2021. 23 с.
23. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
24. Літературознавчий словник-довідник. Укл. Гром'яко Р. Т., Ковалів Ю. І., Теремко В. І. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 752 с.
25. Марченко Н. Книга для дітей в діалозі поколінь. *КОЛО: книгознавчий часопис*. 2014. Вип. 9. С. 11–15.
26. Микулич М. Теоретичні основи дитячої літератури. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика* : збірник наукових праць. Голова редколегії Н. В. Подлевська; відповідальна за випуск Н. М. Торчинська. Хмельницький, 2022. Випуск одинадцятий. С. 136–142.
27. Моклиця М. Основ літературознавства: посібник для студентів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 192 с.
28. Найкращі дитячі книжки за вибором читачів. URL : <https://blog.yakaboo.ua/найкращі-дитячі-книжки-за-вибором-чит> (дата звернення 14.09.2022).
29. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Філологічні науки : збірник наукових статей. Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2015. Вип. 5. 412 с.
30. Національна доктрина розвитку. URL : <http://www.setlab.net/?view=education-doctrine-2002> (дата звернення: 10.08.2022).
31. Нікола Кухарська – сучасна польська художниця-ілюстраторка, письменниця. URL : <https://schoolbook.com.ua/about/authors/181/> (дата звернення 11.09.2022).

32. Огар Т. Культура дитячого видання: основні складові успіху. *Поліграфія і видавнича справа*. 2002. Вип. 39. С. 130.
33. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу. *Слово і час*. 2004, Вип 12. С. 20–27.
34. Папуша О. Теоретичний дискурс дитячої літератури: у пошуках об'єкта. *Вісник НУ імені Івана Франка*. Львів, 2002. С. 172–183.
35. Проблематика та конфлікт у художньому творі. URL : <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2769-problematika-ta-konflikt-u-khudozhnomu-tvori> (дата звернення 20.09.2022).
36. Проблеми і перспективи сучасної української дитячої літератури. URL : <https://naurok.com.ua/naukovo---doslidnicka-robota-problemi-i-perspektivi-suchasno-ukra-nsko-dityacho-literaturi-16346.html> (дата звернення 15.09.2022).
37. Редагування дитячих видань: конспект лекцій : навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 115 с.
38. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Дрогобич, 2001. 286 с.
39. Салюк Б. Типологія традиційних образів дитини-бешкетника у художніх творах для дітей і про дітей : дис. ... канд. філол. Наук : спец. 10.01.05 – порівняльне літературознавство. Тернопіль, 2011. 186 с.
40. Станюв Б. Дитяча література і книга в сучасній польській науці. Вроцлав : Соціальні комунікації. 2011. С. 130–137.
41. Сувальська Д. Сюзанка в мережі та в житті. Харків : ВД «Школа», 2018. 224 с.
42. Сувальська Д. Сюзанка Київ : Школа, 2018. 448 с.
43. Сувальська Д. Сюзанка хитрує! Харків : ВД «Школа», 2018. 224 с.

44. Сухомлинський В. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори в п'яти томах. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. С. 403–478.
45. Тематичне розмаїття дитячих книжок: уроки для України. URL : https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/34276/1/OD-2018-6_268-279.pdf (дата звернення 20.09.2022).
46. Теорія літератури – літературознавство і мовознавство. Характер літературно-художнього твору. URL : <https://ukrlit.net/info/criticism/character.html> (дата звернення 21.09.2022).
47. Ханчук І. «Формула героя» сучасної дитячої прози. *Українська мова і література в школах України*. 2015. Вип. 6. С. 27–31.
48. Цалапова О. Дослідники літератури. URL : <http://urccyl.com.ua/doslidnyky-literatury/calapova/> (дата звернення 14.08.2022).
49. Чайдак Д. Дитяча література – невід'ємна складова всієї літератури. URL : <https://fs.naurok.com.ua/uploads/files/130998/113989.pdf> (дата звернення 25.08.2022).
50. Шулькова К. Тенденції розвитку дитячої літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 5. С. 294–303.
51. 10 książek na dobranoc dla dzieci w każdym wieku. URL : <https://mamacarla.pl/10-ksiazek-na-dobranoc-dla-dzieci-w-kazdym-wieku/> (дата звернення 25.09.2022).
52. Bednarek J. Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych). Poradnia K, 2015. 160 s.
53. Bednarek J. Nowe przygody skarpetek (jeszcze bardziej niesamowite). Poradnia K, 2017. 160 s.

54. Bednarek J. O kurza twarz! Słowne (dawniej Burda Media Polska). Poradnia K, 2022. 184 s.
55. Bednarek J. Pięć sprytnych kun Poradnia K, 2016. 128
56. Bednarek J. Skarpetka na tropie czyli kto ukradł złoty guzik. Poradnia K, 2017. 64 s.
57. Bibliografi a literatury dla dzieci i młodzieży 1901–1917: literatura polska i przekłady. Warszawa, 2005. 525 s.
58. Biblioteczka malucha – propozycje książek dla dzieci 2+. URL : <https://sisandkids.pl/biblioteka-malucha-propozycje-ksiazek-dla-dzieci-2/> (дата звернення 25.09.2022).
59. Cieślowski J. Wiersz dziecięcy. *Miesięcznik Literacki*. 1971. Nr 5. S. 37–45.
60. Czechowski J. Funkcje edukacyjnej literatury dla dzieci i młodzieży. *Kultura i Edukacja*. 2007. Nr 2. S. 7–21.
61. Dorota Suwalska. URL : <http://sppwarszawa.pl/czlonkowie/dorota-suwalska/> (дата звернення 25.09.2022).
62. Frycie S., Ziółkowska-Sobecka M. Bojda W. Leksykon literatury dla dzieci i młodzieży. Piotrków Trybunalski : Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, 2007. 738 s.
63. Głowińska A. Kicia Kocia gotuje. *Media Rodzina*, 2019. 24 s.
64. Głowińska A. Kicia Kocia mówi: NIE! *Media Rodzina*, 2019. 24 s.
65. Głowińska A. Kicia Kocia na lotnisku. *Media Rodzina*, 2019. 24 s.
66. Głowińska A. Kicia Kocia na placu. *Media Rodzina*, 2019. 24 s.
67. Głowińska A. Kicia Kocia to moje. *Media Rodzina*, 2019. 24 s.
68. Głowińska A. Kicia Kocia w mieście. *Ruch uliczny*. 2017.30 s.
69. Justyna Bednarek URL : <https://www.agencja-autograf.pl/autorzy.php?id=77&akcja=wiece> (дата звернення 11.09.2022).
70. Kucharska N. Fakty i plotki o smokach. *Nasza Księgarnia*, 2020. 28 s.

71. Kucharska N. Jak to działa? Ciało człowieka. Nasza Księgarnia, 2017. 32 s.
72. Kucharska N. Jak to działa? Zwierzęta. Nasza Księgarnia, 2017. 32 s.
73. Kulturę literacką dzieci i młodzieży u progu XXI stulecia. Pod red. J. Papuzińskiej, G. Leszczyńskiego. Warszawa, 2002. 295 s.
74. Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980). Katowice, 2008. S. 137–258.
75. Piętka K., Kończak J., Kucharska N. Jak to działa? Ciało człowieka. Nasza Księgarnia, 2018. 32 s.
76. Piętka K., Kończak J., Kucharska N. Jak to działa? Książki. Nasza Księgarnia, 2021. 32 s.
77. Po potopie. Dziecko, książka i biblioteka w XXI wieku. Red. Świerczyńska-Jelonek D., Leszczyński G., Zając M. Warszawa : Wydawnictwo SBP, 2008. 210 s.
78. Poezja i dziecko. Materiały sesji literacko-naukowej. Poznań : Zachodnie Wydawnictwo Pospress, 1973. S. 43.
79. Przećławska A. Literatura dla dzieci i młodzieży w procesie wychowania. Warszawa, 1978. 189 s.
80. Słownik literatury dziecięcej i młodzieżowej. Wrocław, 2002. 436 s.
81. Suwalska D. Cień w błękicie. Zielona Sowa, 2020. 32 s.
82. Suwalska D. Iwo z Nudolandii. Adamada, 2017, 48 s.
83. Suwalska D. Pan Fortepianek. Czytam sobie. Poziom 3. HarperKids, 2013. 64 s.
84. Wajs J., Gładysz K., Łaczek P., Kucharska N. Zwierzęta, które zniknęły. Atlas stworzeń wymarłych. Nasza Księgarnia, 2018. 64 s.
85. Wajs J., Kucharska N. Opowiem ci, mamó, co robią koty. Nasza Księgarnia, 2022. 28 s.

86. Zabawa K. Współczesna literatura dziecięca w edukacji wczesnoszkolnej – rzeczywistość i perspektywy. Nowe wyzwania i perspektywy dla wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej. Kraków, 2012. S. 155–174.